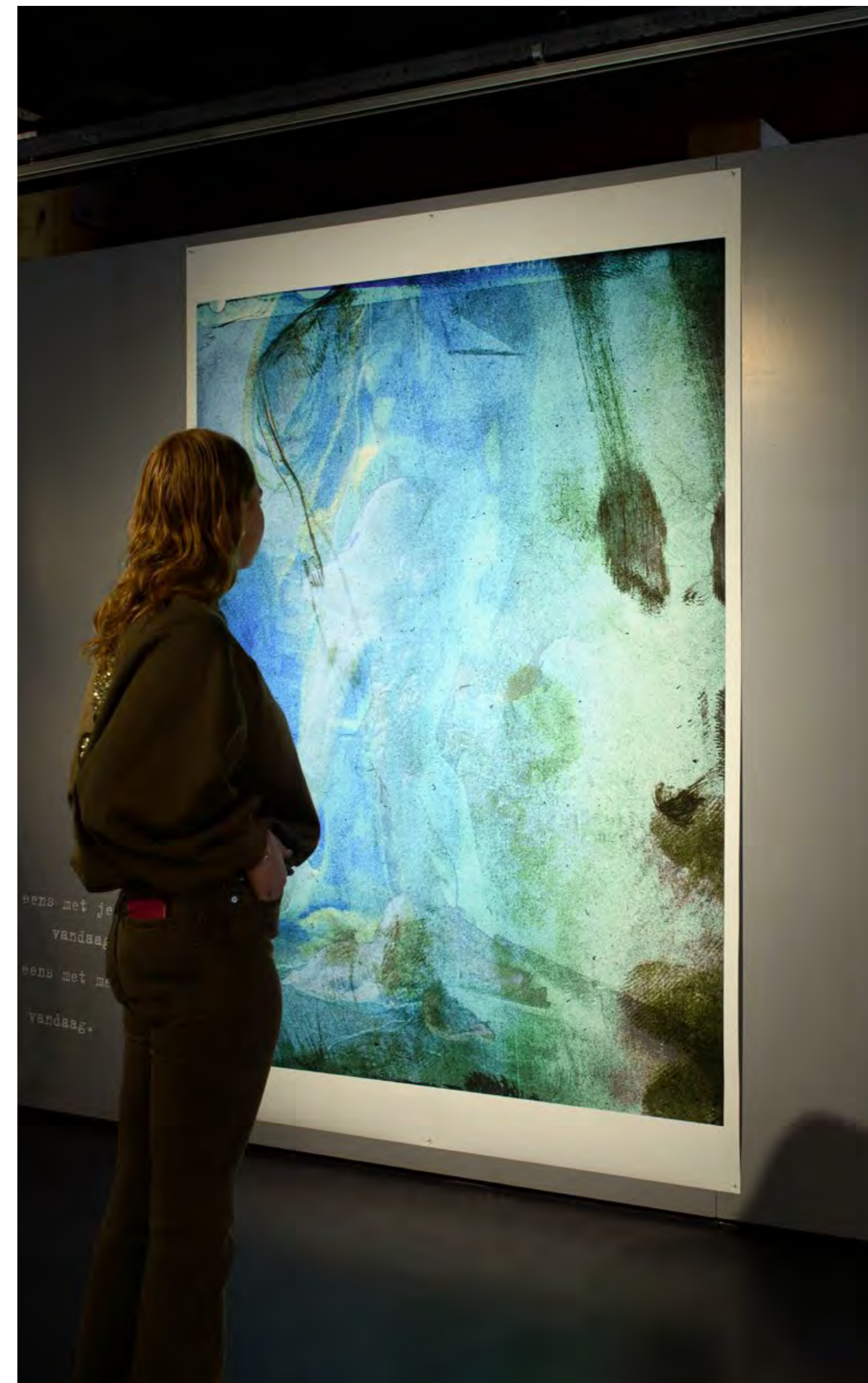
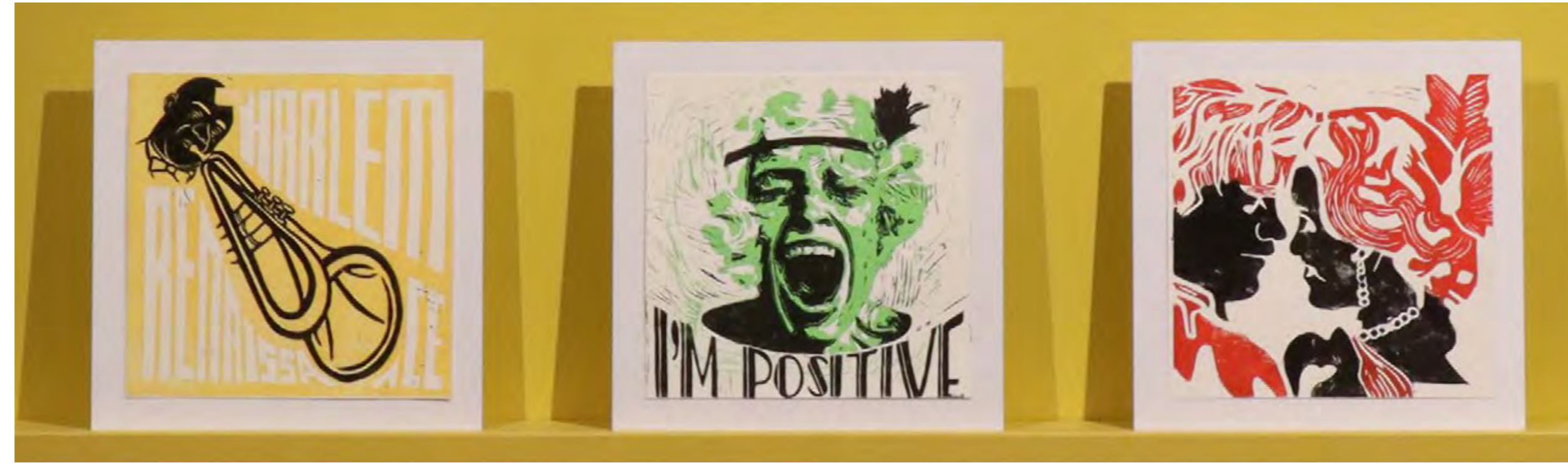

jaarverslag 2022

Zaans Museum
Σ 99026 Schans

inhoudsopgave

- 3 voorwoord
- 5 toekomstbestendig Zaans Museum:
Waar staan we en wat gaan we doen?
- 9 tentoonstellingen & presentaties
- 15 programmering & educatie
- 20 collectie
- 22 Czaar Peterhuisje
- 25 Hembrug Museum
- 27 marketing & communicatie
- 31 bedrijfsvoering
- 34 personeel & organisatie
- 37 financiën
- 44 governance
- 54 colofon

voorwoord

Net als de voorgaande jaren stond 2022 ook in het teken van de coronapandemie. Het jaar begon met een gesloten museum.

Op 26 januari mocht het museum voorzichtig weer de deuren openen. Voorzichtig, omdat de beperkende maatregelen met tijdsloten, 1,5-meter afstand en mondkapjes, nog steeds golden. In april werden deze maatregelen afgeschaft.

Corona had ook in 2022 negatieve financiële gevolgen voor de bedrijfsvoering. Daarvoor zijn we ruimhartig gesteund door de gemeente Zaanstad, de provincie Noord-Holland en het Mondriaan Fonds. Maar door de gestegen energiekosten en enorme inflatie waren we genoodzaakt een deel van de programmering te annuleren. De grootste klap was toch wel het uitbreken van de oorlog in

Oekraïne. Het menselijke leed is niet te bevatten. Vanwege het Czaar Peterhuisje werd de organisatie hier direct mee geconfronteerd. 2022 was het 350e geboortjaar van Tsaar Peter en er stond een groots programma gepland dat direct werd geannuleerd. In het najaar waren er betekenisvolle ontmoetingen in de tuin van het Czaar Peterhuisje tijdens de concertreeksen waar Oekraïense en gevluchte Russische musici speelden.

Het Zaanse Museum bestaat bijna 25 jaar en is toe aan groot onderhoud; zowel ons museumgebouw als de museale koers. In 2022 heeft het team van het Zaanse Museum met de belangrijkste partners op de Zaanse Schans en in de Zaanstreek hier hard aan gewerkt. Adviesbureau Berenschot heeft

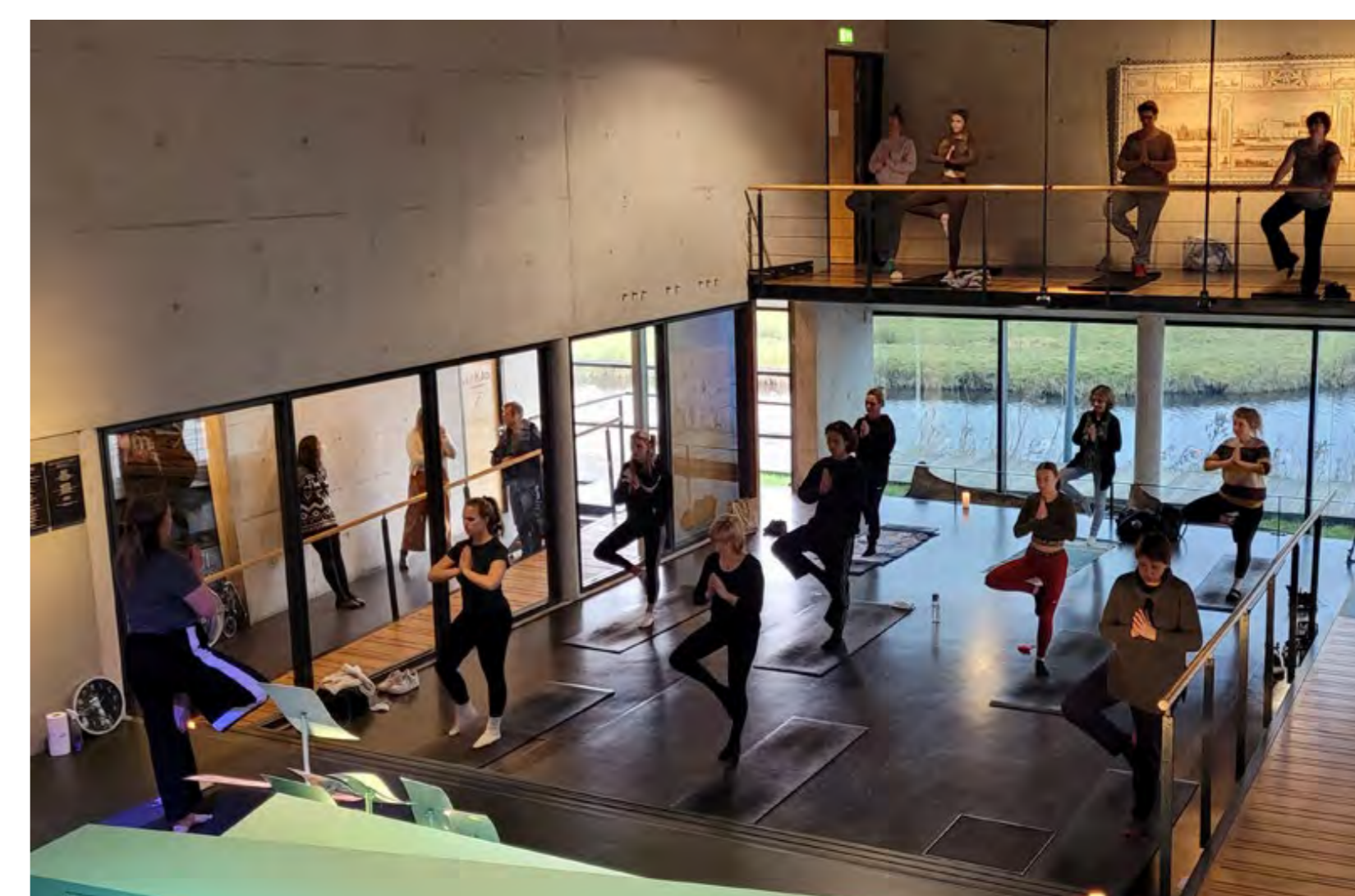
voor het Zaanse Museum een toekomstbestendig ontwikkelperspectief opgesteld. Het onderzoek was noodzakelijk vanwege een groot aantal knelpunten in de huidige exploitatie en de hoge kosten voor grootschalig onderhoud van het pand. Tevens stond 2022 in het teken van de intensivering van de samenwerking tussen de erfgoedpartijen – Stichting de Zaanse Schans, Vereniging de Zaanse Molen, Museum Zaanse Tijd en het Zaanse Museum – op de Zaanse Schans om te komen tot integrale oplossingen (zowel inhoudelijke kwaliteit als financieel) voor het gebied als geheel.

Inmiddels is het juni 2023 en is het toeristenseizoen in gang geschoten. Het is drukker dan ooit en de noodzaak voor beheersmaatregelen voor de veiligheid van bezoekers en het behoud van het erfgoed zijn groot. Zowel over de noodzakelijke verbouwing van het Zaanse Museum als de samenwerking op de Zaanse Schans zijn in 2023 vele gesprekken gevoerd met de gemeente Zaanstad.

Rest mij alleen nog om alle medewerkers en vrijwilligers voor hun bevlogen inzet en partners voor de inspiratieve samenwerking te danken. We zijn optimistisch gestemd dat we samen een grote stap zullen zetten naar een toekomstbestendig Zaanse Museum de komende tijd.

Marieke Verweij
Directeur-bestuurder

Juni 2023

toekomstbestendig
Zaans Museum:
Waar staan we
en wat gaan we doen?

Het Zaanse Museum heeft in 2022 aan adviesbureau Berenschot gevraagd een toekomstbestendig ontwikkelperspectief op te stellen. De hoofdvraag van het door Berenschot uitgevoerde onderzoek was: 'Wat moet er op korte termijn gebeuren om het museum op orde te krijgen?'

Het onderzoek van Berenschot was noodzakelijk vanwege een groot aantal knelpunten in de huidige exploitatie en de hoge kosten voor grootschalig onderhoud van het pand. Eerdere plannen voor een tweede museum in het centrum van Zaandam en een Zaanse Schans Museum met bezoekerscentrum strandden vlak voor het uitbreken van de coronapandemie in 2020. Er is toen besloten dat het Zaanse Museum uitsluitend op de huidige locatie zal blijven. Het ontwikkelperspectief voor het stand alone Zaanse Museum zonder bezoekerscentrum Zaanse Schans werd door de pandemie vertraagd en is in 2022 opgeleverd.

toekomst museum hangt nauw samen met keuzes Zaanse Schans

De Zaanse Schans is openbaar gebied en daarom gratis te bezoeken. De bezoekersstroom van meer dan 2,5 miljoen mensen jaarlijks is daarom niet beheersbaar. Er is een gebrek aan handhaving en regulering ten behoeve van de veiligheid. Ook de infrastructuur en parkeergelegenheid laten te wensen over. Het Zaanse Museum heeft hier last van. Het Zaanse Museum is in de loop van de tijd taken gaan uitvoeren (denk aan de informatiebalie, de toiletten en buitenlocaties) die niet passen bij de kerntaken van het museum. Dit zijn taken die voor de bezoekers van de Zaanse Schans worden

uitgevoerd, niet voor de museumbezoekers. Dit staat een gezonde exploitatie van het museum in de weg.

De ligging van het Zaanse Museum op de Zaanse Schans biedt kansen maar zorgt ook voor grote druk op bezoekersfaciliteiten, mensen en middelen. Het museum loopt naast het genoemde achterstallig onderhoud ook tegen een aantal andere knelpunten aan. Deze knelpunten zijn grotendeels verbonden met de situatie op de Zaanse Schans. Denk hierbij aan het ontbreken van een bezoekerscentrum en een effectieve beheersmaatregel om drukte te voorkomen, zoals een toegangsticket. Om deze knelpunten op te lossen is een integraal plan vereist voor een toekomstbestendige Zaanse Schans.

Stichting de Zaanse Schans en gemeente Zaanstad voeren gezamenlijk de Ontwikkelstrategie Zaanse Schans (vastgesteld door de gemeenteraad in 2020) uit. Inmiddels is het Zaanse Museum met de vier erfgoedpartijen (Stichting de Zaanse Schans, Vereniging Zaanse Molen en Museum Zaanse Tijd) een samenwerkingsverband aan het inrichten ten einde de inhoud en kwaliteit van het erfgoed en

culturaanbod op de Zaanse Schans te verbreden en te verdiepen. Efficiënter samenwerken in een gezamenlijke werkorganisatie en een gezamenlijk ticket zijn hiervoor belangrijke middelen.

knelpunten vragen om aanpak

Inmiddels is duidelijk dat het museum tegen een aantal knelpunten op loopt. Deze knelpunten zijn veelal verbonden aan de situatie op de Zaanse Schans. Hoe deze knelpunten op de lange termijn kunnen worden opgelost en tegen welke kosten, hangt dan ook af van het toekomstig perspectief van de Zaanse Schans als geheel.

Een van de belangrijkste knelpunten van het Zaanse Museum is dat er eigenlijk te veel bezoekers komen gelet op de capaciteit, de voorzieningen en het

programma in het museum. In 2019, het laatste jaar voor corona uitbrak, ontving het museum meer dan 100.000 bezoekers (tegenover gemiddeld 50.000 voor cultuurhistorische musea met een vergelijkbaar profiel). Het grote aantal bezoekers zorgt voor aanzienlijke eigen inkomsten uit entree en toiletbezoek, maar ook voor druk op het gebouw en het deel van de organisatie dat zich bezighoudt met publieksontvangst. Het gebouw kampt met een aantal problemen die voor een deel te maken hebben met achterstallig onderhoud maar ook met de overbelasting door vele bezoekers. Het entreegebied van het museum doet namelijk ook dienst als informatiecentrum voor bezoekers van de Zaanse Schans. In drukke periodes ontvangt de museumentree (ticketbalie, horeca, toiletten) ruim 1.500 bezoekers per dag. Dat is bijna driemaal de capaciteit van het hele gebouw.

ondernomen actie in 2022

Het Zaanse Museum ziet een kansrijke toekomst voor het Erfgoedpark Zaanse Schans. Door de huidige staat van het Zaanse Museum kan echter niet gewacht worden op de realisatie. Om de continuïteit van het museum, zowel de programmering als bedrijfsvoering, te waarborgen zullen nu al maatregelen moeten worden genomen. Het Zaanse Museum heeft daarom drie scenario's laten uitwerken: 1) 'Basis op orde' en 2) 'Solide' en 3) 'Nul-scenario'. Het eerste scenario vraagt om investeringen die op korte termijn moeten worden gedaan en zijn aan te merken als no regret (verplicht noodzakelijk). De investeringen zijn doelmatig ten einde te verduurzamen, de museale beleving te verbeteren en de veiligheid te vergroten zodat in de toekomst een gezond perspectief ontstaat.

Aanvullend op dit scenario heeft het Zaanse Museum het scenario 'Solide' op laten stellen. Dit scenario bouwt voort op 'Basis op orde' en biedt bezoekers en museum meer mogelijkheden om de Zaanse geschiedenis en cultuur beter te beleven. Het museum is daarmee inhoudelijk toekomstbestendiger. Het biedt bezoekers en museum meer mogelijkheden om de Zaanse geschiedenis en cultuur te verbeteren.

Het 'Nul-scenario' gaat uit van het hoognodige achterstallig onderhoud en voorziet niet in een structurele verbetering van het museumgebouw waardoor de exploitatie niet kostendekkend wordt.

Het museum heeft de afgelopen jaren te weinig onderhoud gepleegd maar in de exploitatie ook onvoldoende voorzieningen getroffen voor noodzakelijk onderhoud. Daardoor is nu een acuut probleem ontstaan dat het museum zonder hulp van de gemeente niet kan oplossen. Investerings in het achterstallig onderhoud zijn noodzakelijk.

Het museum heeft in 2022 een meerjaren onderhoudsplan op laten stellen waarin het achterstallig onderhoud is verdisconteerd. Het Zaanse Museum voert in 2023 gesprekken met de gemeente Zaanstad voor het plan van aanpak en de financiële dekking hiervan.

Ook op het gebied van personeelszaken moet de basis op orde worden gebracht. Daartoe is het museum gestart met een strategische personeelsplanning passend bij de organisatiedoelen conform aanbevelingen van Berenschot. Denk hierbij aan een focus op personeelsontwikkeling voor presentatie, educatie en huisvesting. Tevens worden het huidige functiegebouw, de functieprofielen en -weging ervan geijkt aan de algemene profielen van de Museumvereniging, zodat het een uniform geheel wordt. Voor de arbeidsvoorwaarden volgt een vergelijking met de museum cao.

Het Zaanse Museum is in 2022 gestart met de uitwerking van het museaal concept waarbij de Zaanse geschiedenis in de volle breedte wordt behandeld. Belangrijk onderdeel daarvoor is de programmering van wisselexposities. Het Zaanse Museum werkt met de erfgoedpartners aan het museale erfgoedconcept voor de Zaanse Schans. Hierbij geldt dat het museum onlosmakelijk verbonden is aan de Zaanse Schans en tegelijkertijd zijn eigen museale signatuur heeft en de sociaalmaatschappelijke opgave voor de hele gemeente vervult. Medio 2023 volgt vaststelling van het plan van aanpak passend bij de uitvoeringsovereenkomst en het cultuurbeleid van de gemeente Zaanstad in samenspraak met de gemeente en het bijbrengen van de benodigde financiën door het Zaanse Museum.

tentoonstellingen & presentaties

vernieuwing vaste presentatie

Kunst uit de Zaanstreek

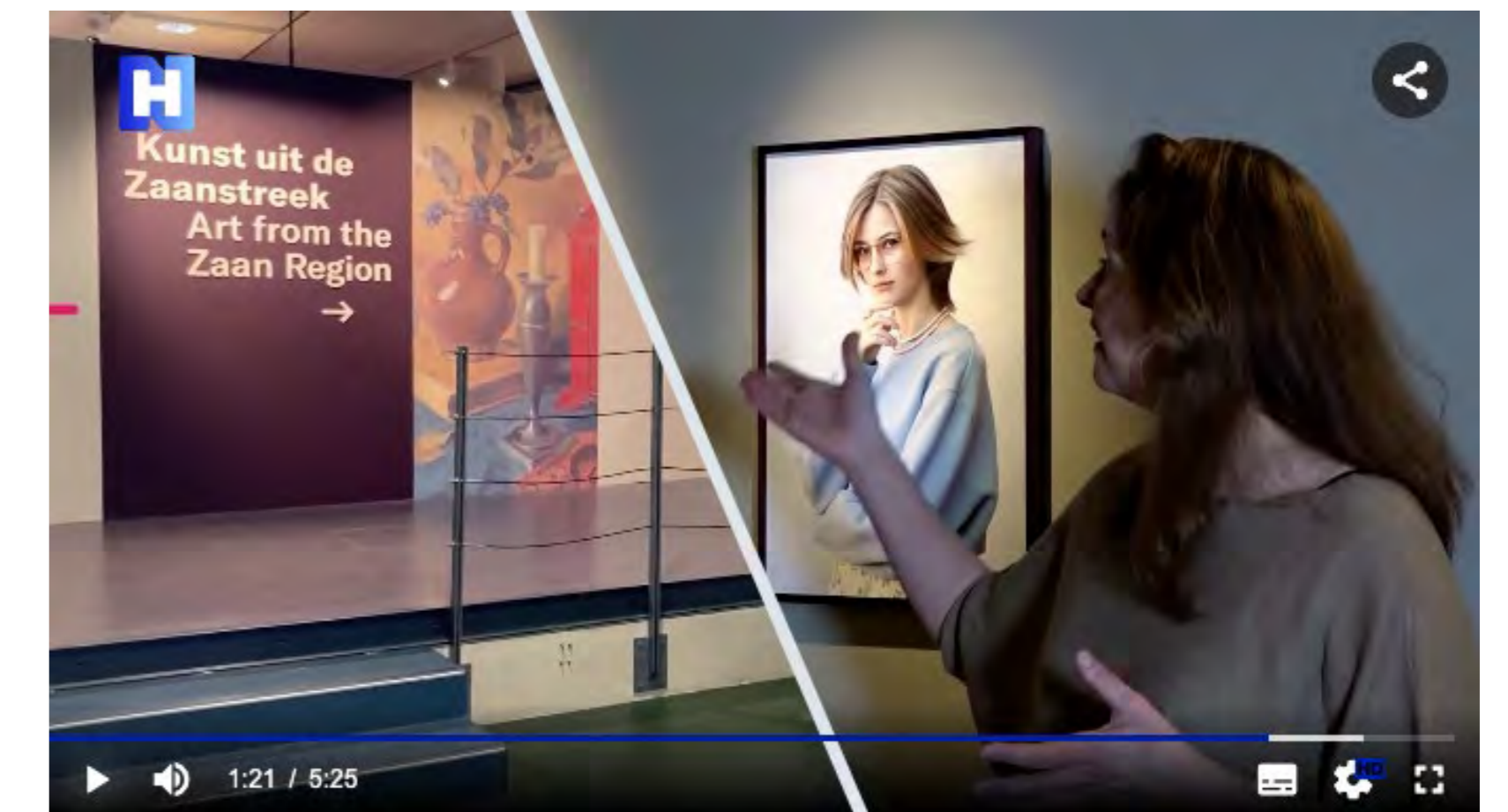
In de collectie van het Zaan Museum vind je historische, moderne en eigentijdse werken, gemaakt door kunstenaars die zich hebben laten inspireren door de Zaanstreek. Het Zaan Museum heeft de afgelopen jaren haar collectie beeldende kunst uitgebreid, maar in de presentatie was dit nog onvoldoende zichtbaar. In 2022 is er daarom een ruimte geheel gewijd aan kunst uit de Zaanstreek.

Dit is een semipermanente tentoonstelling waar een selectie topstukken uit de collectie wordt getoond, die regelmatig kan worden gewisseld. Ook aanwinsten zullen hier worden gepresenteerd.

Werken uit verschillende periodes en uit verschillende stromingen hangen er naast en door elkaar heen, transhistorisch. Zo hangen twee kinderen geschilderd door Cees Bolding naast twee kinderen gefotografeerd door Robin de Puy in 2019.

Bezoekers worden door deze onverwachte keuzes aangezet tot beter kijken naar de kunstwerken. De Voorzaan en de Westerhem heeft uiteraard een hoofdrol in deze presentatie.

Zie hier [het item dat NH-Nieuws maakte in deze nieuwe presentatie](#).

tijdelijke tentoonstellingen

Vaarwel – Landschap van gedachten

(1 oktober 2021 – 29 mei 2022)

De tentoonstelling 'Vaarwel - Landschap van gedachten' werd in verband met een lockdown verlengd tot eind mei 2022.

Marisca Voskamp (1970) en André van Noord (1964-2018) waren als kunstenaar en als geliefden onlosmakelijk met elkaar verbonden: Vaarwel - Landschap van gedachten is een terugblik op hun leven samen – en met hun gezin – in de Zaanse polder: een eeuwigdurende vakantie, in een 'tussenwereld' waar zonder concessies te doen geleefd kon worden.

Van Noord met hun gezin een vrij bestaan, wars van conventies. Alles was er: ruimte, tijd en het ritme van de natuur. Elke dag zwemmen, eten uit de tuin. Filmen bij het eerste ochtendlicht, fotograferen bij nacht in het open veld. Een plek voor bevlogen vrijdenkers.

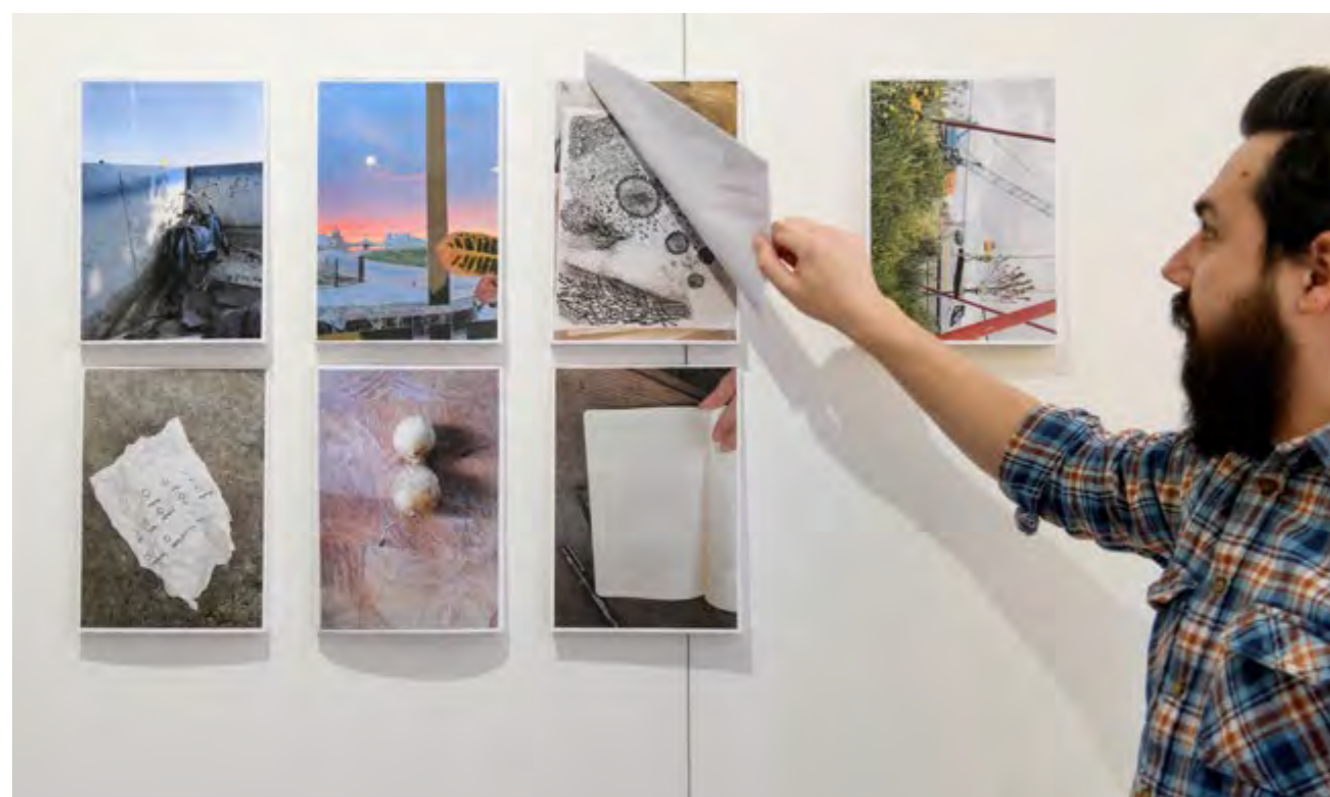
ZM Talks

Bij deze tentoonstelling organiseerde het Zaanse Museum ZM Talks waarbij Marisca Voskamp in gesprek ging met gastkunstenaars wiens leven en beeldend werk verbonden is met dat van haar en haar man André van Noord. De gesprekken werden geleid door cultuurjournalist Yuki Kho.

Van iedere gastkunstenaar werd daarna ook tijdelijk een werk getoond in de tentoonstelling Vaarwel – Landschap van gedachten. De Talks met Casper van der Linden, Aldo van den Broek, Eveline Bosscher-Lichtenbelt en Thijs Kauffmann zijn terug te zien op [onze website: Zaanse Museum Talks](#).

De tentoonstelling behelsde een stroom van beelden, foto's, films en impressies van het leven dat ze leidden. In een totaalervaring van foto's, films, sculpturen en gedichten werden bezoekers meegenomen naar een uniek niemandsland in de Zaanse polder Engewormer. Hier creëerden Voskamp en

Ode aan de Lino

6e editie Forbo Linoleum Kunstprijs

Ode aan de Lino is een jaarlijks kunstevenement van galerie Atelier Open, in samenwerking met Forbo en het Zaanse Museum. Met dit evenement wordt een breed publiek, en met name jongeren, verleid tot het maken van linoleumdrukkunst. Studenten van grafische mbo-opleidingen uit heel Nederland dingen mee naar de Forbo Linoleum Kunstprijs. Dit jaar namen voor het eerst ook studenten van kunstacademies deel aan de wedstrijd. De ruim 100 inzendingen werden in het Zaanse Museum getoond.

Voor deze editie lieten studenten zich inspireren door het thema Roaring Twenties. De jaren twintig van de vorige eeuw vormden een periode van ongekende veranderingen op allerlei gebieden. Bij de Roaring Twenties wordt vaak gedacht aan glitter, glamour en groei; aan méér en groter; aan een ver verleden. We leven ook nu in roerige tijden; vrijwel alles is in beweging, terwijl maatschappelijke systemen onder druk staan. Zijn de twinties van nu opnieuw 'roaring'?

Marioepol schilderij

een schilderij voor Marioepol

Kunstenaar Bert van Santen werd zoals zovelen geraakt door de vreselijke oorlog in Oekraïne. In een koortsachtige nachtelijke sessie maakte hij het schilderij Marioepol. Het is een emotionele weergave van een getormenteerd landschap. Op vrijdag 1 april werd het werk door burgemeester Jan Hamming in het gemeentehuis van Zaanstad onthuld. Het was de start van een crowdfunding-actie voor Oekraïense vluchtelingen die in Zaanstad worden opgevangen. De inzamelingsactie liep via de voedselbank Zaanstreek. Daarna werd het schilderij getoond in het Zaanse Museum. Bezoekers werden uitgenodigd iets te schrijven over het schilderij en/of de oorlog in Oekraïne. De resultaten werden getoond op een wand tegenover het schilderij.

Verkade-albums 2022

Bosch en Heide

Verkade-album Bosch en Heide uit 1913 is het vierde en laatste album in de reeks van de zogenaamde biotopenalbums. In dit boek beschrijft auteur Jac. P. Thijssen de verborgen schatten van de Nederlandse bossen en heiden. Omdat de meer gewone soorten flora en fauna al in de vier jaargetijdenalbums waren beschreven, beschrijft Thijssen in Bosch en Heide de meer zeldzame soorten.

Het resulteerde in een bont album, vol piepkleine insectjes, sierlijke bloemen, kleurrijke vogels en andere bos- en heidebeestjes.

Er is ook ruimte voor weidse landschappen door de seizoenen heen. Waar de heide op het ene plaatje in volle bloei staat, ligt het in een ander bedolven onder een vers pak sneeuw.

Het ontwerp van de omslag en de pentekeningen van Bosch en Heide zijn van de hand van kunstenaar Willem Wenckebach. Voor de 144 kleurenplaatjes tekenden naast Wenckebach ook Jan Voerman jr. en Jan van Oort.

Paddenstoelen

De manier waarop auteur Jac. P. Thijssen zijn publiek meeneemt in het in 1929 verschenen plaatjesalbum Paddenstoelen, is onnavolgbaar. De informatie over de groeiwijze, de verschillen tussen de soorten en de moeilijke Latijnse namen, wisselt Thijssen af met grappige of opmerkelijke verhalen uit zijn eigen herinnering.

Rond het onderwerp 'paddenstoelen' hing in de jaren twintig van de vorige eeuw een zweem van mysterie. Thijssen zag het als zijn taak te wijzen op de interessante, nuttige en dikwijls eetbare kant van de paddenstoelen in Nederland. De giftige paddenstoelen zijn in het album aangeduid met †.

Het album verkocht goed en er was waardering vanuit het onderwijs, waarvoor Verkade voor een klein bedrag gevulde albums ter beschikking stelde. Jac. J. Koeman stelde het album samen. Het illustratiewerk is verzorgd door Jan Voerman jr. en Cornelis Rol, waarbij de laatste hulp kreeg van zijn zoon Henricus Rol.

sluiting Jisperhuisje

In 2022 is besloten tot sluiting van het Jisperhuisje. Het huisje was een niet authentiek huisje op de Schans en paste qua verhaal en uitstraling niet langer bij de lange termijnplannen van het museum en de Schans. Het huisje is ontmanteld.

programming & educatie

programmering

poldersafari

Zwemmen er écht haringen in de Zaan? En waarom lopen de sloten allemaal dezelfde kant uit?

Tijdens een leuke ontdekkingsstocht dwars door het Zaanse landschap maakten families kennis met de Kalverpolder: een uniek natuurgebied met ongekend veel planten en dieren.

vaartocht Kalverpolder

Passend bij de tentoonstelling 'Vaarwel - Landschap van gedachten' konden bezoekers een vaartocht maken door de Kalverpolder. Tijdens de vaartocht waren er verrekijkers beschikbaar en ontving elke bezoeker een boekje over het Zaanse landschap.

lancering Café Noir Machine met thuisbakker Enzo Pérès-Labourdette

Op donderdag 15 september stond bij het Zaanse Museum alles in het teken van het lekkerste koekje van Verkade: de Café Noir, het beroemde likkoekje met koffieglaazuur. Tot 1956 werden deze koekjes in de fabriek handmatig voorzien van een suikerlaagje, totdat Verkade de Café Noir machine bedacht die een perfect glad laagje kon produceren. Tegenwoordig worden de Café Noir koekjes niet meer in Nederland gebakken en is de machine met pensioen.

De originele Café Noir machine – de Rolls-Royce onder de koekjesmachines – is overgebracht naar de Verkade Experience in het Zaanse Museum en dat vierden we met een spannende bakwedstrijd. Zes bakkerduo's streden tegen elkaar en maakten binnen een uur Café Noirtjes met de hand. De bekende thuisbakker Enzo Pérès-Labourdette beoordeelde de baksels en opende daarna feestelijk de Café Noir machine. Kijk [de feestelijke bakwedstrijd](#) terug op YouTube.

Cacaomaand

De herfstvakantie stond traditiegetrouw in het teken van cacao! Maar hoe wordt chocolade eigenlijk gemaakt, waar komt het vandaan en wie werken er allemaal in een chocoladefabriek? Families met kinderen werden opgeroepen met te draaien met de leukste chocoladefabriek van Nederland. Ze ontdekten hun talenten als cacaobaas, choco-expert, koekjesinpakker of bonbon designer. En na al dat harde werken mocht er natuurlijk ook lekker geproefd worden.

Zaandam aan Zee

Je zou het bijna niet zeggen omdat we geen strand of boulevard hebben om over te flaneren. Maar Zaandam en de zeevaart gaan al eeuwenlang hand in hand. En in het weekend van 5 en 6 november kon je in het Zaanse Museum zien hoe die band tot stand is gekomen.

Zo waren er instaprondleidingen waarin gidsen je meer vertelden over de geschiedenis van de zeevaart en konden kinderen meedoen met een echte piratenspeurtocht! In de Verkadezaal waren de prachtige werken van maritiem kunstenaar Fred Boom tentoongesteld. Op zaterdag 5 november hield Fred Boom zijn boekpresentatie 'Tijd op Zee' en hield hij een toelichting bij zijn werken.

Sinterklaas

In november zocht het Zaanse Museum speculaasbakkers en speurneuzen voor de Sinterklaasactiviteit. Van 13 november t/m 5 december werd het museum weer omgetoverd tot de chocolade- en speculaasfabriek van Sinterklaas.

winteractiviteiten

Tijdens de feestdagen maakten de kleintjes een prachtig winterhuisje met spulletjes die zij verzamelden in de zalen van het museum. Zaanse klok, check. Een knisperend haardvuurtje? Hebbes! Het allermooiste speelgoed, gevonden!

winter- & zomereperiences

Het Zaanse Museum deed dit jaar meermaals mee aan winter- en zomereperiences georganiseerd door de gemeente Zaanstad. Tijdens verschillende workshops staken kinderen hun handen uit de mouwen en leerden zo meer over de geschiedenis en cultuur van de Zaanstreek.

participatie

Zaanse Ketikoti Dialoogtafel

Op 17 juni vond de Zaanse Ketikoti Dialoogtafel plaats in de tuin van het Czaar Peterhuisje. Tijdens de Ketikoti Tafel staan we met witte en zwarte deelnemers stil bij de gevolgen van het Nederlandse koloniale verleden. We gaan op zoek naar de doorwerking daarvan, door het delen van persoonlijke ervaringen, herinneringen en gevoelens met witte en zwarte Nederlanders en alle kleuren daartussenin. Met deze dialoogbijeenkomst wil stichting Ketikoti bijdragen aan het gesprek over vooroordelen, discriminatie en racisme en de bestrijding daarvan. Deze tafel werd georganiseerd door de Ketikoti community Zaanstad.

ZaanPride

Het Zaanse Museum barstte op 10 juni haast uit zijn voegen van de ZaanPride! Tijdens een gratis feestelijke bonte avond bouwden we gezamenlijk verder aan een fijne lhbtq+ gemeenschap. Zaanse kanters deelden hun ervaring als lhbtq+ en vertoonden hun kunsten tijdens een avond waarin

alles mogelijk was: anekdotes, muziek, poëzie, drag, performance, dans, theater en meer.

De Amsterdamse drag iconen van The House of Hopelezz werden uitgenodigd om te zorgen voor een feestelijke omlijsting. Dresscode: Alle kleuren van de (Zaanse) regenboog!

Brandaris Flatkrant

Samen met bewoners uit de Zaanstreek streven we ernaar dat zoveel mogelijk Zaanse kanters kunnen deelnemen aan cultuur. Dit doen we door middel van verschillende projecten waarbij we de drempel tot deelname verlagen. Dit jaar stond de flat Brandaris in Zaandam-Zuid centraal. Voor de ontwikkeling van dit project hebben we samengewerkt met de jongeren van het project VoorUit van de Stichting Studenten voor Samenleving en studenten van de Reinwardt academie. Zij ontwikkelden samen met de kinderen uit de Brandarisflat een project rondom het thema: Wat betekent thuis voor jou? Dit resulteerde in een gedrukte krant voor alle flatbewoners.

onderwijs

Ook dit jaar reserveren Cultuurcoördinatoren en/of docenten van scholen uit de Zaanstreek via het Cultuurmenu van Fluxus. Fluxus verzorgt vervolgens een planning voor scholen en culturaanbieders. De schoolprogramma's Nijvere Neeltje en KunstKijken! Van Monet tot Design zijn in het basispakket van het Cultuurmenu opgenomen. Alle overige schoolprogramma's worden in het pluspakket aangeboden en kunnen als extra programma gereserveerd worden.

In 2022 hebben 30 kleuterklassen deelgenomen aan het schoolprogramma Nijvere Neeltje en 14 kleuterklassen aan het nieuwe schoolprogramma KunstKijken! Van Monet tot Design. Hierin worden leerlingen aan de hand van de grote fabriekscollecties van het museum uitgedaagd om naast klassieke kunst zoals Monet, hun ogen te openen voor alle design om hen heen.

Ook hebben 870 leerlingen kennis gemaakt met de 'maak'-industrie in de Zaanstreek. Buiten de Fluxus schoolbezoeken om hebben namelijk 28 schoolklassen het eveneens nieuwe schoolprogramma

De Wereld van Chocolate afgenomen en is het Schoolprogramma de Zaanstreek maakt het éénmaal afgenomen. In De Wereld van chocolate reflecteren leerlingen aan de hand van opdrachten bij bijzondere objecten en verhalen op de rol die cacao en chocolate vroeger en nu speelt, met speciale aandacht voor chocola als statusproduct en (moderne) slavernij. Bekijk de video van het [onderwijsprogramma](#) op YouTube.

Daarnaast bezochten 20 schoolgroepen Voorgezet Onderwijs en 11 groepen voor volwassenenonderwijs het museum. Zij hebben gebruikt gemaakt van rondleidingen en/of speurtochten in combinatiebezoeken. Net als voorgaande jaren hebben acht groepen (329 studenten) van Maastricht University deelgenomen aan een rondleiding op de Zaanse Schans eventueel uitgebreid met een lunch bij restaurant De Kraai. Stichting voor Kennis en Sociale Cohesie heeft driemaal het museum bezocht met in totaal 47 leerlingen en 14 begeleiders.

In 2022 hebben heeft het museum zeven BSO's mogen ontvangen. Zij bezochten de Verkade Experience en hebben voornamelijk deelgenomen aan de herfst- en Sint-activiteit.

kinderfeestjes

Het Zaanse Museum heeft in 2022 dertien Kinderfeestjes 'aan de slag bij Verkade' mogen ontvangen met 108 kinderen en 27 begeleiders. Tijdens het Kinderfeestje gaan de kinderen aan de slag in de Verkade Experience. Zij worden begeleid door een museumdocent en maken, als attentie, een eigen wikkel om een Verkadereep.

schoolreisjes

In 2022 hebben 8 schoolklassen het Schoolreisje Zaanse Schans afgenomen. Het ging om 176 leerlingen en 47 begeleiders totaal. Het Schoolreisje Zaanse Schans bestaat uit entree Wevershuis, entree Kuiperij, entree houtzaagmolen, speurtocht Zaanse Schans en een ijsje bij restaurant De Kraai.

collectie

een nieuw collectieplan

De collectie van het Zaan Museum is de afspiegeling van én de reflectie op de Zaanse geschiedenis en cultuur. Omdat opvattingen over geschiedenis en cultuur voortdurend veranderen, is het logisch dat de collectie mee verandert: nieuwe objecten worden toegevoegd, van andere objecten wordt afscheid genomen. Waarom en wat je verzamelt wordt vastgelegd in een collectieplan.

In 2021 is een begin gemaakt met een nieuw collectieplan. Medio 2022 is dit voltooid.

Er zijn zeven kennisdomeinen vastgesteld die passen bij de collectie en het profiel van het Zaan Museum, te weten:

1. Cultuurlandschap
2. Innovatie
3. Design en mode,
4. Industrie
5. Beeldende kunst
6. Koloniaal verleden
7. Politiek, religie en identiteit

De huidige collectie zal de komende jaren aan de hand van deze kennisdomeinen worden gehewardeerd en waar nodig ontzamed volgens de principes van de LAMO (Leidraad Afstoting Museale Objecten).

Czaar Peterhuisje

programmering Najaarsconcerten in het Czaar Peterhuisje

Het Czaar Peterhuisje opent al honderden jaren haar deuren voor iedereen. In navolging van Tsaar Peter die hier in 1697 een acht dagen verbleef, volgden vele beroemdheden, leiders en cultuurliefhebbers. Het huisje groeide niet alleen uit tot een geliefde historische locatie maar werd tevens een plek waar mensen uit verschillende werelden, met verschillende meningen, elkaar ontmoetten. Ook in moeilijke tijden is het huisje een plek waar door middel van kunst en cultuur troost, verwondering en dialoog wordt gezocht.

In oktober werden vier concerten georganiseerd in de tuin van het Czaar Peterhuisje. Zowel Oekraïense als Russische artiesten lieten muziek van verschillende componisten horen. Het was een zeer gevarieerd programma met artiesten van hoog niveau. Na ieder concert werden in informele setting gesprekken gevoerd. Onder de kastanjabomen klonken Nederlandse, Engelse, Russische en Oekraïense klanken.

De concerten waren gratis toegankelijk voor Oekraïense vluchtelingen en mensen met een kleine portemonnee.

Deze artiesten speelden tijdens de najaarconcerten:

Vita Duo

Het Russische duo Maria Nemtsova (piano) en Vitaly Vatulya (saxofoon) speelde een gevarieerd programma van hedendaagse componisten als Polina Nazaykinskaya en klassiek werk zoals van Sergei Rachmaninov. In de tuin werd een prachtige vleugel geplaatst die door de hele Russische buurt te horen was.

Konstantyn Napolov

De Oekraïense Konstantyn Napolov is een van de meest spraakmakende slagwerkers van dit moment. Als bevlogen pionier en promotor van nieuwe muziek werkt hij nauw samen met toonaangevende hedendaagse componisten. In het Czaar Peterhuisje gaf hij een dynamisch concert. Napolov gaf diezelfde dag ook een workshop in de vluchtelingen opvang voor Oekraïense vluchtelingen in Zaandam.

Raisa Pintchiouk en Reina van den Heuvel

Solisten van het koor Raisa Pintchiouk en Reina van den Heuvel zongen Oekraïense, Russische en Georgische volksliederen van alle tijden. Beide zangeressen zijn lid van het Vrouwenkoor Soroki, een internationaal gezelschap bestaande uit vrouwen van Russische, Poolse, en Nederlandse afkomst.

Maya Fridman

Maya Fridman, geboren in Moskou, studeerde cello aan het conservatorium van Amsterdam. Sinds de Russische inval in Oekraïne initieert Maya vele anti-oorlog concerten onder andere in het Concertgebouw. Fridman speelde voor het Czaar Peterhuisje muziek van Oekraïense en Russische componisten zoals Maxim Shalygin en Alexander Knaifel.

publicaties

Publicaties waaraan een bijdrage is geleverd namens het Zaans Museum:

Sergej Toergenjev. De reis naar Holland in 1811, 2022

Peter de Grote in de Russische prerevolutionaire journalistiek, St. Petersburg, 2022

1000 plekken in Nederland die je écht gezien moet hebben, Veerle Witte, Travel Diaries in samenwerking met uitgeverij Terra, 2022

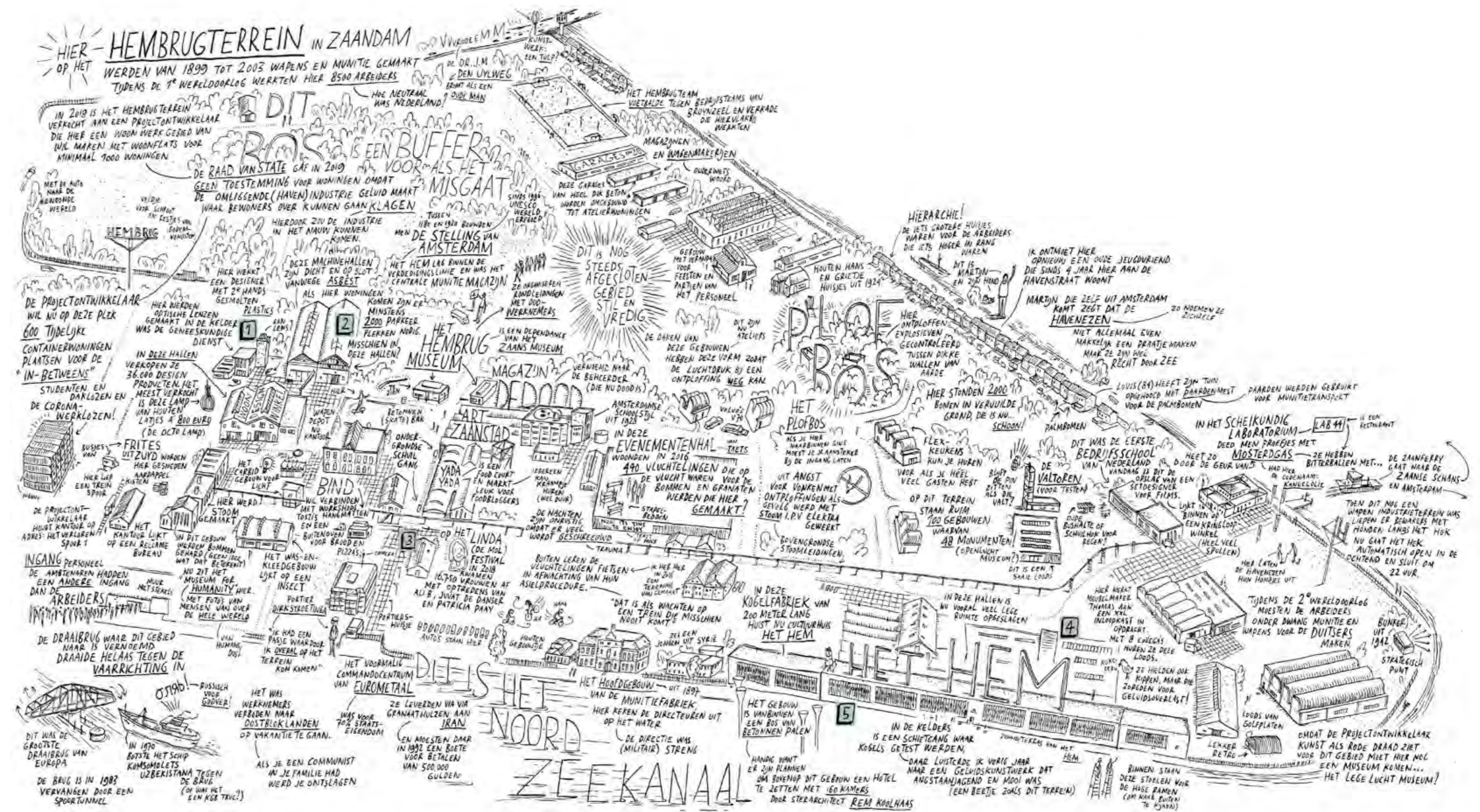

Hembrug Museum

programming

Vanaf maart tot en met november zijn de maandelijkse rondleidingen (9 maal) op het Hembrugterrein (9 maal) op het Hembrugterrein voortgezet met in totaal 57 deelnemers. Bezoekers ontvingen daarbij een gratis kopje koffie of thee bij ArtZaanstad. Op de zondag van Monumentendag stond de maandelijkse rondleiding Hembrugterrein ingepland. Hier hebben 12 personen aan deelgenomen. Tijdens de Week van de IndustrieCultuur in oktober waren er drie gratis instaprondleidingen met 25 deelnemers per rondleiding.

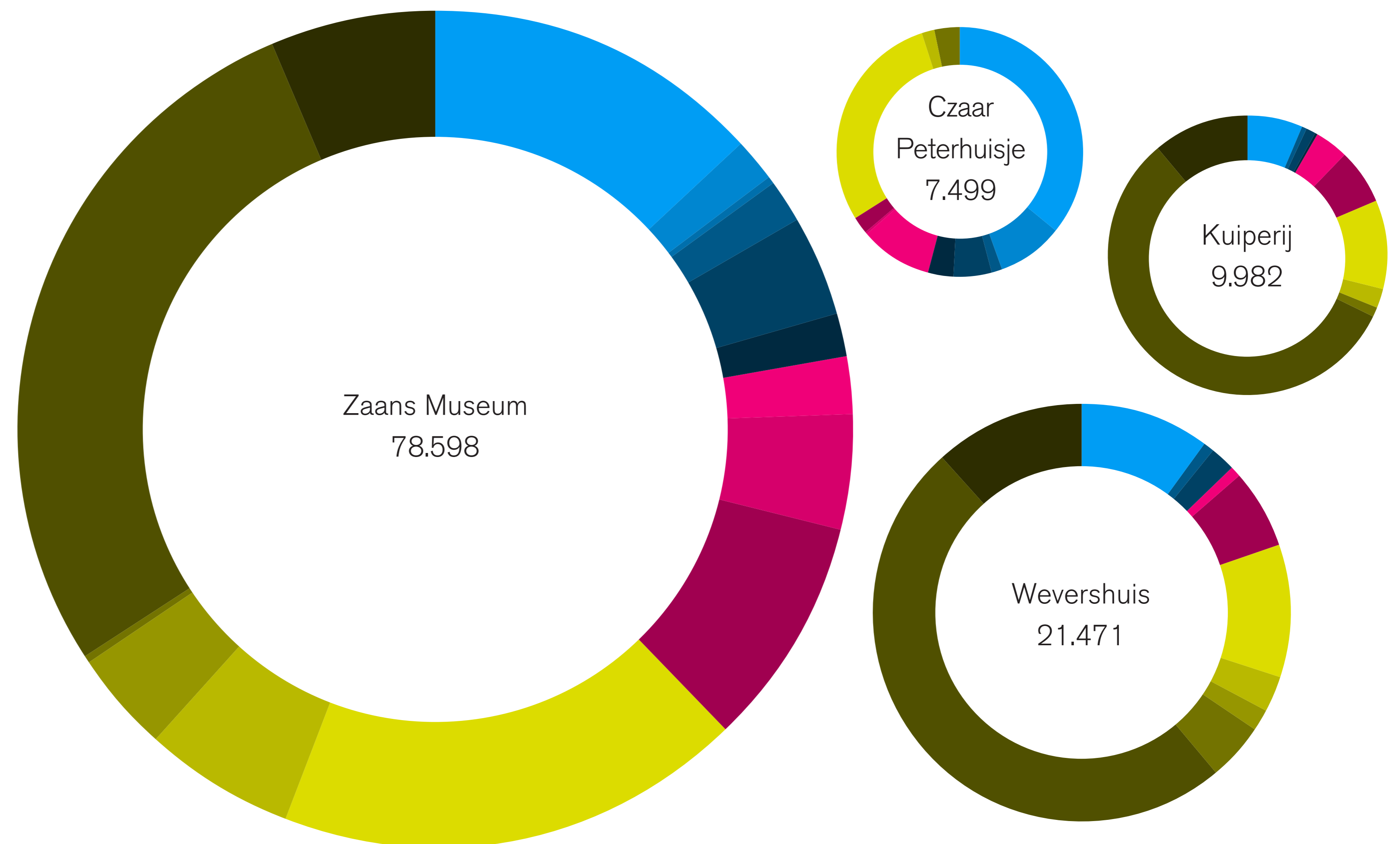

marketing & communicatie

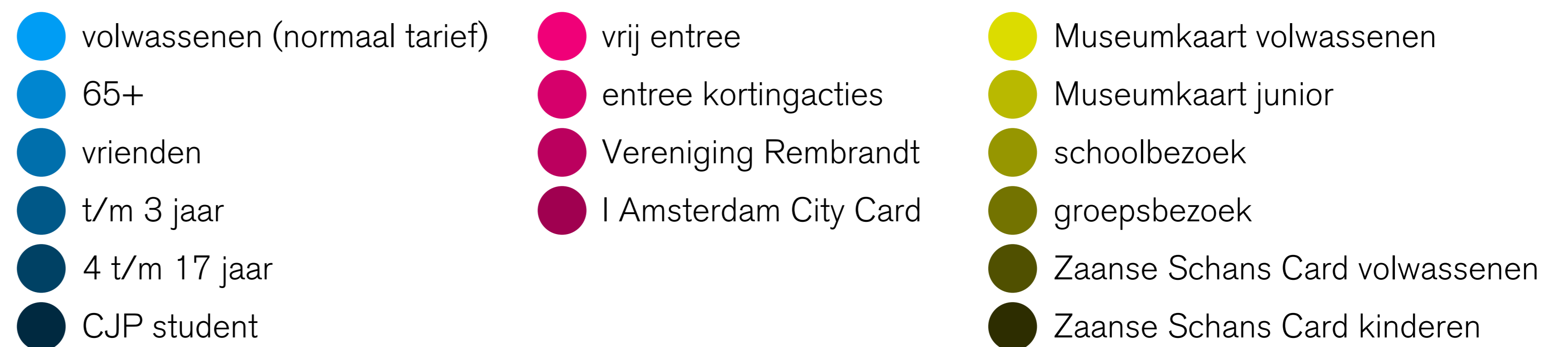
bezoekersaantallen

Het Zaans Museum heeft 2022 afgesloten met 117.550 bezoekers. Het museum heropende op 26 januari 2022 haar deuren. De beperkende coronamaatregelen (beperkt aantal bezoekers per m², online reserveren en mondkapjes) waren tot april 2022 van kracht. Deze coronamaatregelen maakten dat de bezoekerscapaciteit nog steeds lager was dan in normale omstandigheden. De maximale bezoekerscapaciteit voor het Zaans Museum was 400 bezoekers per dag. Voor het Wevershuis, de Kuiperij en het Czaar Peterhuisje was dat wegens de geringe omvang vanzelfsprekend lager. Het Jisperhuisje was te klein om bezoekers op een veilige manier te ontvangen en bleef de rest van het jaar gesloten.

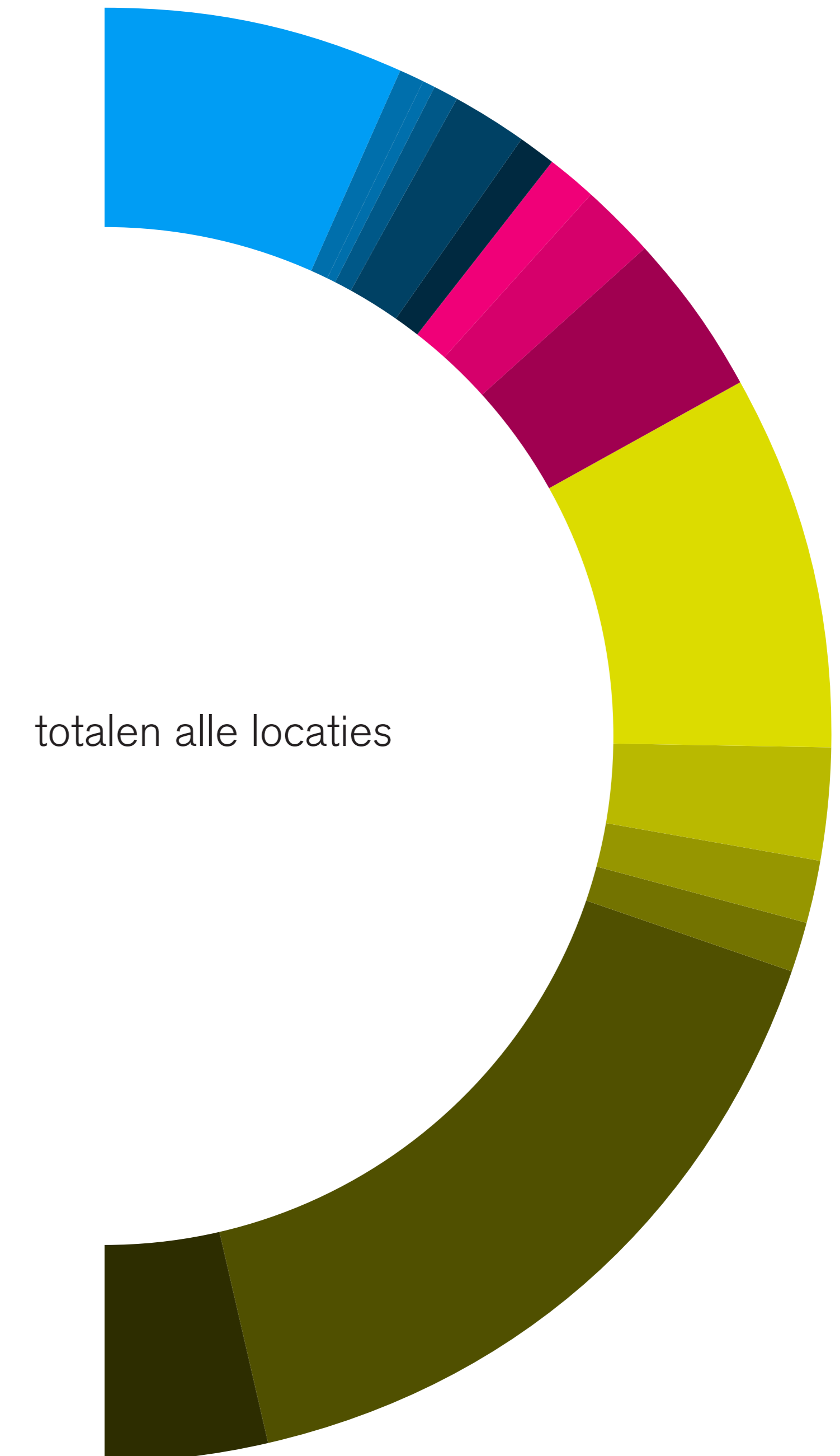
waardering

Bezoekers waarderen het Zaans Museum met gemiddeld een 8,0. De Verkade Experience werd beoordeeld met een 8,4 door bezoekers. Ook waren de georganiseerde activiteiten, en dan met name die in het najaar, drukbezocht en populair. Bezoekers gaven dit een 7,4.

bezoekersaantallen per locatie

	Zaans Museum	Czaar Peterhuisje	Wevers- huis	Kuiperij	totaal 2022	totaal 2021
volwassenen (normaal tarief)	10.291	2.690	2.165	655	15.801	10.136
65+	1.163	662	1	2	1.828	985
vrienden	253				253	56
t/m 3 jaar	1.276	105	152	55	1.588	834
4 t/m 17 jaar	3.064	356	439	119	3.978	2.992
CJP student	1.259	263	6	1	1.529	551
vrij entree	1.784	715	172	405	3.076	1.119
entree kortingacties	3.365	11			3.376	992
Vereniging Rembrandt	41				41	60
I Amsterdam City Card	6.825	173	1.279	634	8.911	2.250
Museumkaart volwassenen	13.971	2.153	2.375	1.028	19.527	13.339
Museumkaart junior	4.464	138	587	222	5.411	3.830
schoolbezoek	3.141		367		3.508	1.750
groepsbezoek	1.444	233	958	109	2.744	616
Zaanse Schans Card volwassenen	21.525		10.526	5.649	37.700	16.436
Zaanse Schans Card kinderen	4.732		2.444	1.103	8.279	3.479
totaal 2022	78.598	7.499	21.471	9.982	117.550	59.435
totaal 2021	35.212	5.192	10.956	8.075	59.435	

Zaanse Schans Card

Het huidige aanbod van het combinatieticket voor de betaalde locaties op de Zaanse Schans is: molenmuseum Wereld van Windmolens, verfmolen De Kat, Houtzaagmolen 't Jonge Schaap, Museum Zaanse Tijd, Zaans Museum, Wevershuis en Kuiperij. Daarnaast ontvangen bezoekers korting op een parkeerticket en korting bij pannenkoekenrestaurant De Kraai.

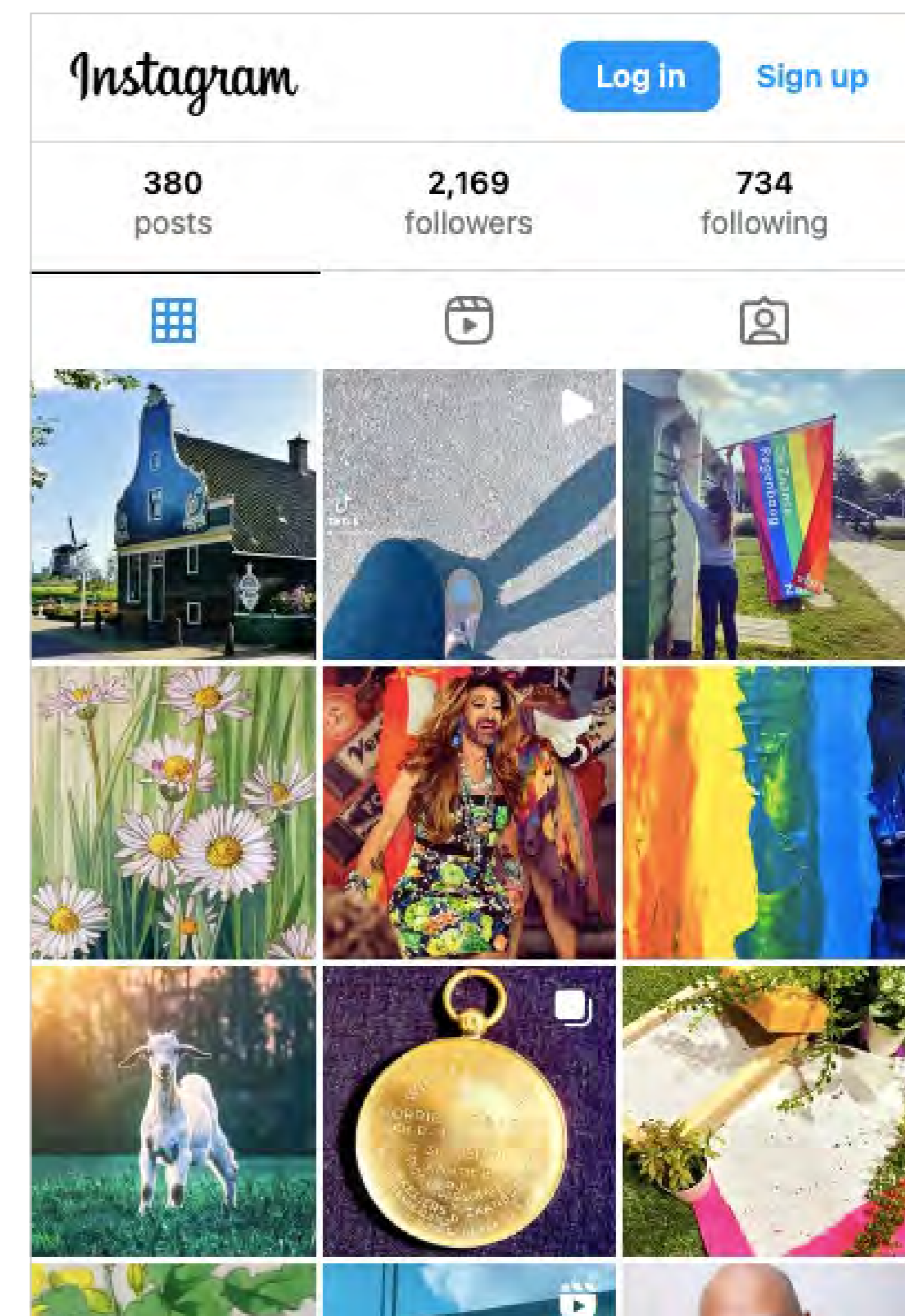
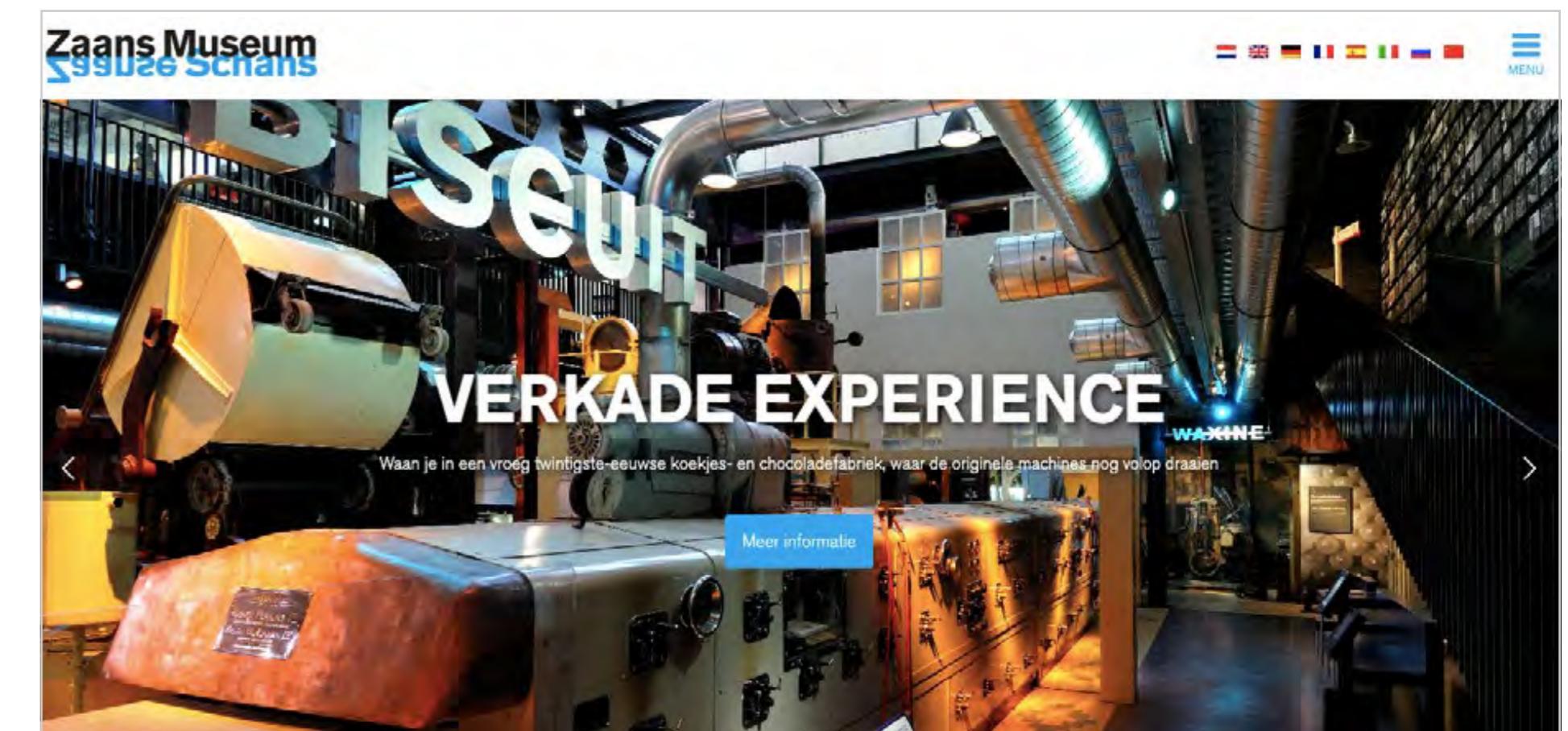
website

In 2022 bezochten 153.151 bezoekers onze website, deze bezoekers hebben in totaal 204.581 keer de website bezocht en hebben 750.342 pagina's bekeken.

social media

Over het jaar 2022 heeft social media een aanzienlijk aantal mensen bereikt door het plaatsen van organische content. Het bereik van Facebook lag op ruim een half miljoen unieke personen. Het relatief nieuwe kanaal Instagram bereikte met alleen het plaatsen van content zo'n 85.000 unieke personen.

In het najaar van 2022, per 1 oktober, is een nieuwe medewerker begonnen en zijn daardoor ook de betaalde campagnes weer opgestart. Ook is het plaatsen van content, in lijn met thema's binnen het museum, met meer aandacht opgepakt. Betaalde campagnes zijn ingezet voor de cacaomaand en de sinterklaasactiviteiten in het museum. Deze campagnes bereikten 300.000 unieke personen.

bedrijfsvoering

huisvesting

In 2022 is gewerkt aan het in kaart brengen van achterstallige zaken, de dagelijkse operatie en het mede opstellen van de toekomstplannen.

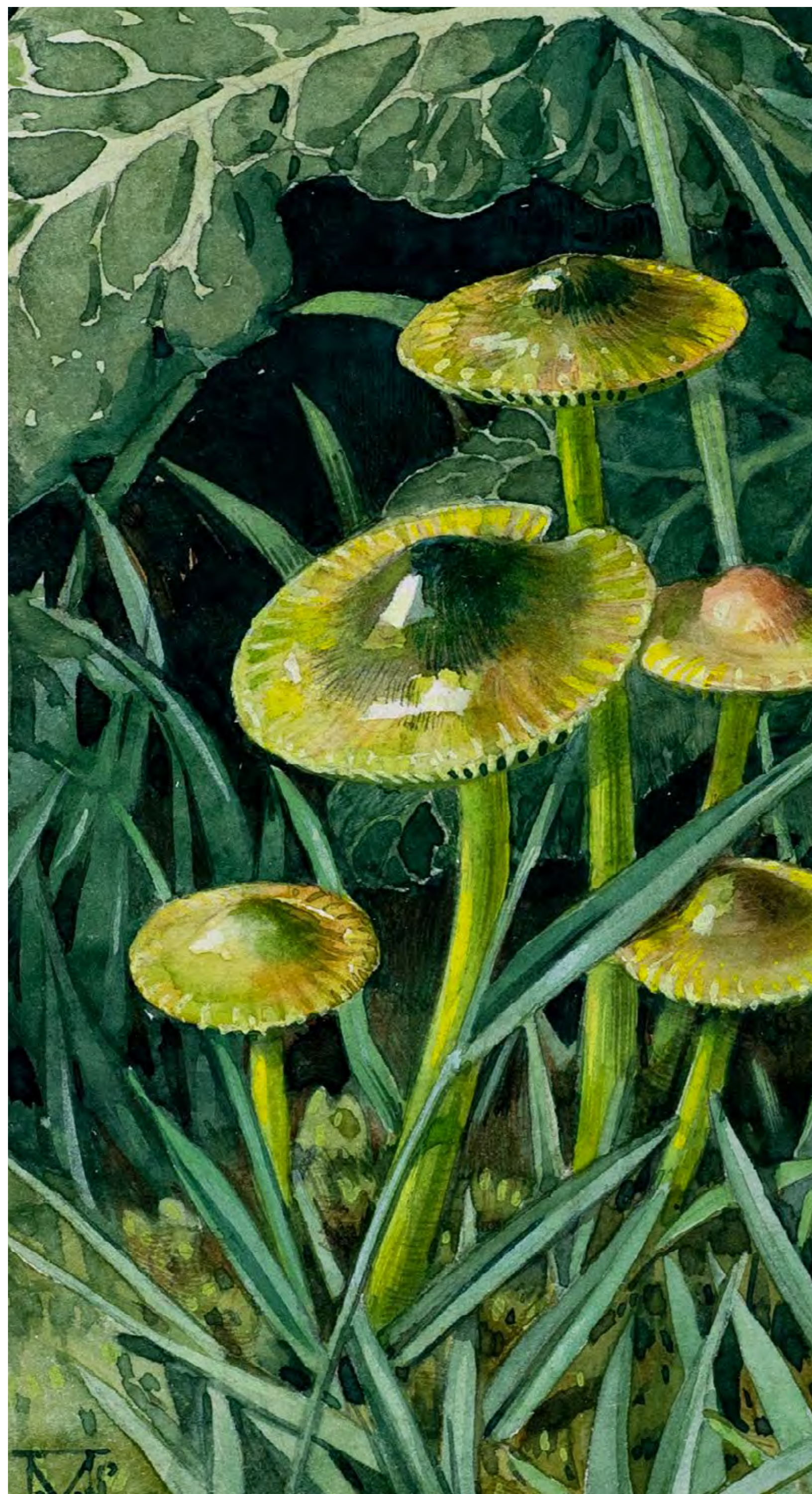
Daar waar mogelijk is een aanvang gemaakt met het wegwerken van achterstallige zaken en het verhelpen van structurele verstoringen.

De dagelijkse werkzaamheden van de afdeling betreffen alle technische en facilitaire zaken en bestaan voornamelijk uit het verlenen van 1e lijns service, het ondersteunen van de interne organisatie, het coördineren en controleren van werkzaamheden en het aansturen van leveranciers. Voor de inspecties, keuringen en regulier (preventief) onderhoud wordt er gewerkt volgens een jaarplan.

Het beheersen van de processen, planmatig werken en het structureel doorvoeren van verbeteringen is essentieel. Op dit vlak zijn in 2022 enorme stappen gezet. Gezien het grote belang zijn met geselecteerde leveranciers evaluaties gehouden en zijn verbeteringen doorgevoerd. Hierbij ligt de focus op kosten, kwaliteit, tijdigheid en service.

Voor de objecten Zaans Museum en Verkade Experience zijn alle aanwezige bouwkundige onderdelen en technische installaties geïnventariseerd en beoordeeld op functioneren en technische staat. Hierbij is voor de korte en lange termijn een planning en bijbehorende financiële raming opgesteld voor het uitvoeren van het noodzakelijke (groot) onderhoud. De MJOP's voorkomen in belangrijke mate verrassingen en bieden een leidraad voor de uit te voeren werkzaamheden en het vervangen van (kritische) onderdelen. De MJOP's maken onderdeel uit van de toekomstplannen en geven input en bieden inzicht hiervoor.

verduurzaming

Verduurzaming staat hoog op de agenda en op allerlei manieren wordt er binnen het museum aan gewerkt om het verder te verbeteren en de bewustwording te vergroten.

Het energieverbruik betreffende gas en elektriciteit van de objecten Zaans Museum en Verkade Experience worden periodiek gemonitord en geanalyseerd. Hiermee is begin 2022 gestart. Naast het energieverbruik worden de klimaatcondities en het functioneren van de technische installaties als geheel intern en extern bewaakt. Voor het borgen van het functioneren van de klimaatinstallaties en het niet bovenmatig verbruiken van energie, zijn de regelingen van de installaties gecontroleerd en herzien. In 2022 is een aanvang gemaakt met de toekomstplannen waarbij de verouderde technische installaties worden vernieuwd. In de toiletten van het entreegebied van het Zaans Museum en van Verkade Experience zijn in 2022 handdrogers geïnstalleerd. Dit heeft geresulteerd in de reductie van het verbruiken van papieren handdoekjes en de bijbehorende afvalstromen.

veiligheid en beveiliging

Het jaar 2022 stond in het teken van het aanscherpen van veiligheidsmaatregelen. Hiervoor zijn door verschillende gespecialiseerde instanties toetsingen uitgevoerd en aanbevelingen gedaan. Op grond hiervan zijn onder andere aspecten op het gebied van systemen, bouwkundig, toegangscontrole en procedures herzien en aanpassingen doorgevoerd. Voor de medewerkers is hiervoor een trainingstraject opgestart.

De door het museum toegepaste software applicaties zijn web-based en voor de bestanden wordt gebruikt gemaakt van cloud opslag. In samenwerking met de ICT partner is in 2022 een risicoanalyse opgesteld. Op basis hiervan is het ICT beleid herzien waarbij mede beveiligingsmaatregelen zijn doorgevoerd voor het verkrijgen van toegang. De verantwoording ten aanzien van beheer en beveiliging ligt bij de leverancier.

personeel & organisatie

inrichting organisatie & organogram

Het Zaans Museum is een middelgroot museum met een klein, loyaal en hardwerkend team. We zijn trots op onze medewerkers. Zonder hun inzet geen Zaans Museum. Onze basisformatie bestond in 2022 uit 52 (36,1 fte) betaalde medewerkers. Daarnaast kan het museum leunen op een fijne en stabiele groep vrijwilligers en jaarlijks een grote groep stagiairs.

Het Zaans Museum is een kleine organisatie waarbij we streven naar een eenvoudige organisatiestructuur. Er is een directeur-bestuurder, die samen met het hoofd museale zaken, hoofd financiën en hoofd bedrijfsvoering het management team vormt. De bestuurder wordt gecontroleerd door de Raad van Toezicht. Het MT vormt de dagelijkse leiding van de hoofddomeinen binnen het museum (presentatie, educatie en collecties). De artistieke koers is belegd bij de directeur en het hoofd museale zaken. De zakelijke leiding bij de directeur en het hoofd financiën.

flexibele schil

Het museum werkt met een flexibele schil van zzp'ers voor de opbouw van tentoonstellingen, bij presentatie, marketing en communicatie en fondsenwerving. Dit zijn gewaardeerde samenwerkingspartners en we betalen ze eerlijk en conform de gangbare tarieven in de museumsector. Kunstenaars honoreren we conform de regeling kunstenaarshonoraria.

vrijwilligers

Onze grote groep van zo'n 70 enthousiaste vrijwilligers is een belangrijke kracht. Ze zijn onmisbaar. Ze werken voor de schermen en erachter, geven rondleidingen aan scholen, op de Zaanse Schans en het Hembrugterrein en ondersteunen de technische dienst. Ze zijn belangrijke ambassadeurs van de Zaanstreek. Juist omdat de meeste van onze vrijwilligers uit de Zaanstreek komen zien we hun bijdrage als meer dan 'helpende handen'. Het werken met deze Zaankanters is ook een vorm van co-creatie met de streek. Hun verhalen en kennis zijn van grote waarde.

stageplekken

Het Zaans Museum is een geliefde stageplek. Jaarlijks is er een grote groep stagiairs van het ROC Regio College die via de leisure, toerisme en hospitality opleidingen stage lopen in de front-office. Jaarlijks zijn er ook een aantal stagiairs van het Reinwardt College (onderdeel van de Hogeschool van Amsterdam), de Breitner Academie (onderdeel van de Hogeschool van Amsterdam), en de UvA. We vinden het belangrijk om onze kennis en ervaring te delen en zijn op onze beurt blij met de kennis en frisse energie die de stagiairs meebrengen.

personeelontwikkeling

Het Zaans Museum staat wat betreft de toekomst voor een aantal uitdagingen die veelomvattend zijn. Zo zal het gebouw worden aangepakt wat betreft (achterstallig) onderhoud, wordt de entree gewijzigd zodat efficiënter kan worden (samen-) gewerkt wat betreft de publieksfuncties. Inhoudelijk wil het museum zich meer richten op haar museale taken en lokale doelgroepen naar zich toehalen. Dit vraagt een meer dynamische programmering van

tentoonstellingen en actieve bijdrage van sales en educatie. Van de huidige en eventueel toekomstige medewerkers wordt in lijn met deze ontwikkeling andere vaardigheden gevraagd. Hier moet actief op gestuurd worden en medewerkers bewust gemaakt van de persoonlijke en vakmatige ontwikkeling die het van hen vraagt.

Managers en teamleiders hebben een actieve rol in het begeleiden van de ontwikkelingen van mensen richting de toekomst. De externe middelen voor personeelsontwikkeling zijn beperkt waardoor is gekozen het accent voor ontwikkeling te leggen op het vergroten van het bewustzijn en duidelijkheid over de verwachtingen vanuit de organisatie binnen rollen en functies, zelfontwikkeling, zelfsturing en management- en coachingvaardigheden.

financiën

Jaarverantwoording 2022

De gemeente Zaanstad verstrekt een (exploitatie) subsidie aan het Zaans Museum, zodat het museum haar basistaken kan uitvoeren. Op hoofdlijnen worden afspraken gemaakt over beleid en prestaties. Het organiseren van (grotere) tentoonstellingen vanuit de eigen exploitatie is niet mogelijk en hiervoor werft het museum extra gelden middels fondsenwerving bij fondsen, stichtingen en het bedrijfsleven. De eigen inkomsten van het Zaans Museum bedragen in 2022 33,3% (2021: 17,7%) van de totale inkomsten.

Het verslagjaar 2022 is afgesloten met een materieel exploitatieverlies van € 560.891. Dit grote verlies is volledig te wijten aan een dotatie voorziening groot onderhoud van € 743.970. In 2022 zijn de Meerjaren Onderhoudsplannen geactualiseerd. De laatste dotatie aan de voorziening dateert van 2015. Een groot deel van de dotatie betreft een inhaalboeking vanuit voorgaande jaren.

coronasteun

De COVID-19 maatregelen hebben in 2022 in het eerste kwartaal nog een grote impact gehad op de bezoekersaantallen en dus op de inkomsten. In de loop van het jaar zagen we een langzaam herstel optreden van de bezoekersaantallen en dus ook de inkomsten. Zonder de dotatie voorziening groot onderhoud is er een positief exploitatieresultaat behaald van € 139.661. Dit resultaat is mede dankzij de extra COVID-19 steunmaatregelen van de gemeente Zaanstad, de provincie Noord-Holland en het Mondriaanfonds voor een totaal bedrag van € 442.997 (2021: € 458.218).

eigen vermogen

De stichting heeft een beperkt vermogen. Doelstelling van de stichting is om het vermogen te laten groeien tot een niveau waarmee onverwachte tegenslagen en risico's naar redelijkheid opgevangen kunnen worden. En ook om te kunnen reserveren voor meer ambitieuze tentoonstellingen, verwervingen en verbeteringen van de huisvesting.

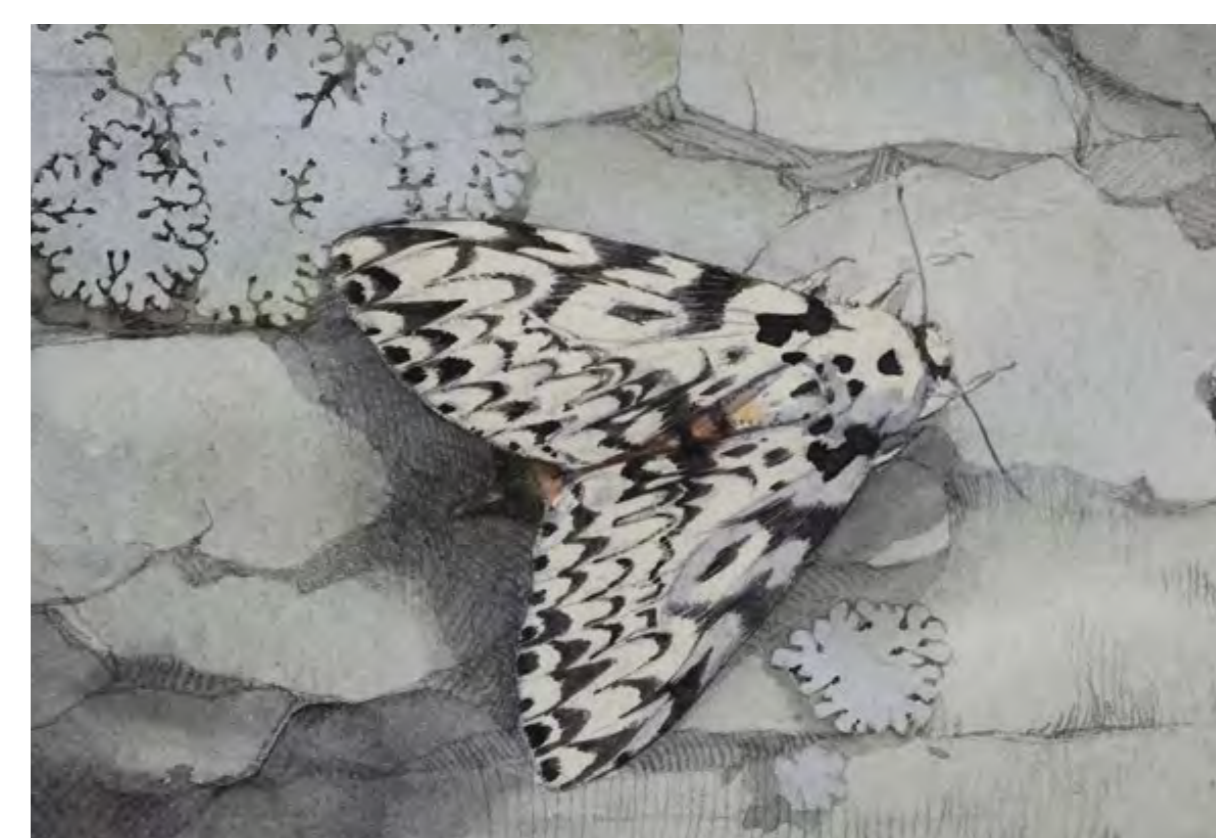
huidig exploitatiemodel

Berenschot concludeert naar aanleiding van hun onderzoek in 2022 dat de museale kerntaken onder druk staan in het huidige exploitatiemodel. Aan de hand van deze analyse heeft de directie in nauw overleg met de gemeente Zaanstad een toekomstperspectief opgesteld voor de verbouwing van het museum pand, een reorganisatie van de museumorganisatie passend bij de museale doelstellingen met een dekkende exploitatie. Het toekomstperspectief en de bijhorende investeringen zijn begin 2023 gepresenteerd aan het gemeentebestuur. Medio 2023 verwacht het Zaans Museum uitsluitel te krijgen over financiering van de verplicht noodzakelijke onderhoud en vervangingsinvesteringen.

balans per 31 december 2022
(na voorgestelde bestemming exploitatiesaldo)

	2022	2021
vaste activa		
materiële vaste activa	75.281	104.781
vlottende activa		
voorraden	28.138	43.772
vorderingen	265.612	271.349
liquide middelen	573.612	498.089
totaal	942.643	917.991

	2022	2021
passiva		
reserves en fondsen	-526.140	34.751
voorzieningen	977.441	276.889
kortlopende schulden	491.342	606.351
totaal	942.643	917.991

exploitatie rekening

	begroot 2022	werkelijk 2022	werkelijk 2021
baten			
subsidie	1.798.207	2.017.210	2.009.891
eigen inkomsten	947.986	1.005.235	432.061
som der batens	2.746.193	3.022.445	2.441.952
lasten			
personeelskosten	1.785.839	1.894.644	1.512.469
huisvestingskosten	397.979	1.186.358	339.180
museale kosten	290.950	242.814	326.569
marketing PR-kosten	94.750	68.198	96.147
kantoorkosten	55.125	70.368	62.793
afschrijvingskosten	55.000	53.935	60.836
algemene kosten	66.550	67.019	50.870
som der lasten	2.746.193	3.583.336	2.448.864
exploitatie saldo	-	-560.891	-6.912

	2022	2021
resultaatbestemming		
bestemmingsreserve vervanging		
herinrichting	-	-
algemene reserve	-560.891	-6.912
totaal	-560.891	-6.912

baten

In 2022 wordt het Zaanse Museum in het eerste kwartaal net als de rest van Nederland wederom geconfronteerd met gedwongen sluiting als gevolg van de COVID-19 maatregelen. De subsidie van de gemeente Zaanstad is in 2022 hoger dan de begroting als gevolg van extra steunmaatregelen door de gemeente Zaanstad. Ook van het Mondriaanfonds en de provincie Noord-Holland is een substantiële subsidie ontvangen.

De gedwongen sluiting van het Zaanse Museum en het herstel van de bezoekersaantallen in de loop van 2022 heeft met name effect op de eigen inkomsten van het Zaanse Museum. De inkomsten van entreegelden en winkel zijn achter gebleven op de begroting. Doordat de bezoekersaantallen van de Zaanse Schans echter eerder herstelden, zijn de inkomsten van arrangementen en het museumcafé fors hoger ten opzichte van de begroting. Dit zien we ook terug onder de post overig, waarin de toiletopbrengsten verantwoordt worden.

lasten

personeel

De personeelskosten liggen in 2022 hoger ten opzichte van 2021. In 2021 heeft het Zaanse Museum gebruik gemaakt van de Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW 4 en 5) totaal € 173.624. De personeelskosten zijn verder gestegen door aangescherpte veiligheidseisen waardoor minimaal 2 medewerkers aanwezig zijn op de externe locaties en minder beschikbaarheid van vrijwilligers. Ten opzichte van de begroting 2022 zit het grootste verschil in de CAO verhoging 2022 van totaal 3,9% die niet was meegenomen.

huisvestingskosten

De huisvestingskosten zijn fors hoger ten opzichte van vorig jaar en de begroting door de dotatie voorziening groot onderhoud € 743.970. In 2022 zijn de Meerjaren Onderhoudsplannen geactualiseerd. De energiecrisis in het najaar 2022 heeft ook grote gevolgen gehad voor het Zaanse Museum. De energiekosten waren meer dan € 50.000 hoger dan begroot.

kantoorkosten

De kantoorkosten in 2022 zijn hoger begroot, en ook hoger dan in 2021. Dit wordt veroorzaakt door stijgende ICT kosten van cloud diensten.

algemene kosten

De algemene kosten 2022 zijn in lijn met de begroting.

museale kosten

De museale kosten zijn lager ten opzichte van de begroting en ten opzichte van 2021. Er zijn minder investeringen gedaan op het gebied van presentatie dan begroot. In 2021 zijn er meer investeringen gedaan in presentaties en de veiligheid ten behoeve van de tentoonstelling rondom het schilderij De Voorzaan en de Westerhem van Monet.

marketing & PR-kosten

In 2022 is de viering van het Czaar Peter de Grote jaar niet door gegaan vanwege de oorlog in Oekraïne. Het hiervoor gereserveerde marketing budget is niet uitgegeven.

risico's en onzekerheden

Directie onderkent voor de komende periode de volgende risico's en onzekerheden:

- exploitatietekort komende jaren
- achterstallig onderhoud
- verduurzamingsopgave

exploitatietekort komende jaren

De Stichting heeft een beperkt vermogen om tegenvallers op te kunnen vangen. Voor de komende 5 jaar worden exploitatietekorten voorzien door onder andere:

hoge inflatiecijfers

De indexeringen van subsidies en inkomsten houden geen gelijke tred houden met de loonontwikkeling en de kostenstijgingen. Voor het jaar 2022 was de indexering van de subsidie van de gemeente Zaanstad 1,5% ten opzichte van een prijsinflatie van boven de 10%. Voor het jaar 2023 is de indexering van de subsidie van de gemeente Zaanstad 3,2% plus een aanvullende indexatie van 1,46%. Een significante verhoging van de indexatie is nodig om de sterk stijgende huisvestingskosten en personeelskosten te compenseren.

energiekosten

In 2022 is als gevolg van het uitbreken van de oorlog in Oekraïne een wereldwijde energiecrisis uitgebroken die ook grote gevolgen heeft gehad voor het Zaanse Museum. Het Zaanse Museum is een energie-intensief bedrijf vanwege de klimaatbeheersing ten behoeve van de collecties. De afgelopen jaren is geen geld geweest om te investeren in het verduurzamen van de energiebehoefte. Hierdoor zijn de gevolgen van de energiecrisis ook groot en voelbaar geweest. De energiekosten waren in 2022 60% hoger dan in 2021, een jaar dat gekenmerkt werd door 5,5 maand lockdown sluiting in verband met de Covid-19 pandemie. Voor het jaar 2023 ontvangt het Zaanse Museum een aanvullende subsidie van de gemeente Zaanstad van € 50.000 om deze aanvullende kosten te kunnen opvangen. Het Zaanse Museum is bezig om te kijken welke verduurzamingsinvesteringen er gedaan kunnen worden om de energiebehoefte te verminderen. Verder wordt ook met een externe partij gekeken om voor de komende jaren de risico's van de onzekere energiekosten te reduceren door vaste contracten te gaan afsluiten tegen aantrekkelijke

tarieven. De ontwikkelingen op de energiemarkt 2023 stemmen gunstig en we verwachten dit in de loop van 2023 te gaan realiseren. Hiervoor zijn we wel afhankelijk van internationale ontwikkelingen die hebben laten zien zeer onzeker en volatiel te zijn.

reserveren voor toekomstige vervanging vaste presentatie

Momenteel zijn er geen middelen om geld te kunnen reserveren om op termijn onze vaste presentatie te kunnen vervangen.

achterstallig onderhoud

Het Zaans Museum heeft een behoorlijke opgave inzake achterstallig onderhoud. Het museum beschikt niet zelf over de middelen om deze uitgaven te kunnen doen.

verduurzamingsopgave

De investeringen die gepaard gaan met de wettelijke verduurzamingsopgave zijn nog niet bekend. Ook voor deze investeringen geldt dat het museum niet zelf over deze middelen beschikt.

De directie en de Raad van Toezicht hebben richting gemeente als belangrijkste subsidiënt haar zorgen uitgesproken over de verwachte exploitatietekorten, het achterstallig onderhoud en de verwachte verduurzamingsopgave. Zonder aanvullende financiering vanuit de gemeente komt de continuïteit van het Zaans Museum in gevaar vanaf 2024.

toekomstverwachting 2023

Na drie bittere coronajaren weten de bezoekers het Zaans Museum en de Zaanse Schans weer te vinden. We zijn optimistisch gestemd over het aantal bezoekers in 2023. De bezoekersaantallen in de eerste 4 maanden van 2023 bevestigen de opgaande lijn. We verwachten een verdere positieve ontwikkeling van de eigen inkomsten via entreegelden, museumcafé, museumshop en de arrangementen. We verwachten hiermee dat het exploitatietekort lager uitkomt dan begroot.

In 2023 gaan we verder met de uitwerking van ons meerjaren onderhoudsplan. Onderdeel van ons onderhoudsplan is het uitvoeren van het achterstallig onderhoud alsmede het doen van vervangingsinvesteringen. Het bestuur van Stichting Zaans Museum heeft nauw overleg met het gemeentebestuur van de gemeente Zaanstad over het verstrekken van aanvullende middelen om deze werkzaamheden te kunnen gaan uitvoeren.

governance

samenwerkingsverband Zaanse Schans

In de periode 2020-2022 heeft het gemeentebestuur van Zaanstad betekenisvolle besluiten genomen over de toekomst van de Zaanse Schans. In de Ontwikkelstrategie Zaanse Schans (door de gemeenteraad vastgesteld in juni 2020) is een toekomstvisie neergelegd en met het goedkeuren van de nieuwe statuten en het benoemen van een nieuw bestuur voor de Stichting Zaanse Schans in februari 2022 is de basis gelegd voor een nieuwe governance. Beide stappen waren noodzakelijke voorwaarden om te komen tot een toekomstperspectief voor de Schans. Hiermee is o.a. de basis gelegd voor een vernieuwde samenwerking tussen de erfgoedpartijen op de Zaanse Schans.

Daartoe hebben de vier erfgoedpartijen (Stichting de Zaanse Schans, Vereniging de Zaaansche Molen, Museum Zaanse Tijd en het Zaaans Museum) in 2022 een verkenning laten uitvoeren door Kirkman Company. De verkenning is uitgevoerd in de vorm van vier gezamenlijke werksessies, ieder met de duur van een dagdeel, waarin het gesprek op directeursniveau werd gevoerd. De hoofdconclusie is dat de vier erfgoedinstellingen voldoende perspectief zien in een verregaande en geformaliseerde samenwerking. De uitgevoerde verkenning wijst uit dat deze samenwerking verschillende belangen dient. Het overkoepelende samenwerkingsmodel biedt de vier partijen de mogelijkheid om zich op hun kerntaak te focussen. Daarnaast verenigt het overkoepelende samenwerkingsmodel de gezamenlijke belangen in de nieuw te vormen samenwerking. De vier vertegenwoordigers aan tafel hebben hun steun voor het overkoepelende samenwerkingsmodel uitgesproken.

De uitkomsten van de verkenning zijn besproken met vertegenwoordigers uit de bestuurders en toezichthouders van iedere organisatie. Voor het vervolg van de inrichting van het samenwerkingsverband is er een werkgroep en stuurgroep geformeerd. In de werkgroep hebben de vier directeurs van de organisaties zitting. In de stuurgroep een lid uit de Raad van Toezicht of Raad van Bestuur van iedere organisatie.

bestuur

Stichting Zaanse Museum wordt bestuurd door een directeur-bestuurder. De Raad van Toezicht oefent toezicht uit op de directie/het bestuur. Bestuur en toezicht verhouden zicht tot elkaar conform het Raad van Toezicht-model, zoals dat is beschreven in de Governance Code Cultuur. Het salaris en de regeling van de overige arbeidsvoorwaarden van de directeur-bestuurder worden, met inachtneming van de geldende wet- en regelgeving, vastgesteld door de Raad van Toezicht. De bezoldiging valt binnen de norm van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). De directeur-bestuurder heeft een arbeidscontract voor onbepaalde duur. Leden van de Raad van Toezicht ontvangen voor de uitoefening van hun functie geen beloning, kosten die door hen gemaakt worden voor de uitoefening van hun functie worden op declaratiebasis vergoed.

Raad van Toezicht

In 2022 zaten in de Raad van Toezicht:

Mr. Piet Middelhoven (voorzitter)

Peter Tange (lid)

Drs. Barbara Visser (lid)

Dr. Ruud Vreeman (lid)

Ir. Roel Woudt (lid)

Mr. Jaap Zwitser (lid)

In 2022 is Drs. Barbara Visser toegetreden tot de Raad van Toezicht. In 2022 is de Raad van Toezicht vijf maal bijeengekomen voor reguliere vergaderingen en twee keer voor een ingelaste vergadering. Bij een van deze vergaderingen was de wethouder cultuur van de gemeente Zaanstad aanwezig. De leden van de Raad van Toezicht verrichten hun werk onbezoldigd.

Onderwerpen die tijdens de vergaderingen aan de orde kwamen, waren – naast de jaarverantwoording, het bestuursverslag, de jaarrekening en de begroting – het ontwikkelperspectief van het Zaanse Museum, het samenwerkingsverband met de erfgoedpartijen op de Zaanse Schans, de situatie rondom het Czaar Peterhuisje in de context van de oorlog in Oekraïne en vooroverleg met de gemeente Zaanstad. Daarnaast had de Raad van Toezicht frequent informeel contact met de directie van het museum.

codes

Governance Code Cultuur

Het Zaanse Museum onderschrijft de vernieuwde Governance Code Cultuur. Het museum werkt met een Raad van Toezicht-model, bestaande uit een directeur-bestuurder en een deskundige, en betrokken Raad van Toezicht. De directie wordt ondersteund door een management team dat naast de directeur zelf bestaat uit het hoofd museale zaken, hoofd financiële zaken en het hoofd bedrijfsvoering. De bruto bezoldiging van de directie en de MT-leden is lager dan het algemeen normbedrag volgens de Wet Normering Topinkomens. Nevenfuncties van bestuur, hoger en middenmanagement zijn niet in strijd met het organisatie- en maatschappelijk belang. De huidige Raad van Toezicht borgt kennis en expertise op het gebied van bestuur, financiën, ondernemerschap, rechten en Zaanse geschiedenis & cultuur.

De Raad van Toezicht benoemt, beoordeelt en ontslaat de directie, toetst algemeen beleid en strategie en volgt de uitvoering daarvan en keurt de door externe accountants beoordeelde jaarrekeningen en begrotingen goed, evenals bijzondere investeringen en leningen.

Fair Practice Code

Stichting Zaanse Museum onderschrijft de Fair Practice Code en hiermee een eerlijke, duurzame en transparante bedrijfsvoering. Onze medewerkers, stagiairs en vrijwilligers krijgen een eerlijke, en onze freelancers een marktconforme vergoeding. We honoreren kunstenaars volgens de richtlijn van het Mondriaan Fonds, respecteren auteursrecht en gaan zorgvuldig om met publicatie van foto's van kunstwerken en bijschriften.

Code Diversiteit & Inclusie

Stichting Zaanse Museum onderschrijft en werkt hard aan de implementatie van de Code Diversiteit & Inclusie. Het museum heeft sinds 2021 een beleid diversiteit en inclusie en organiseert structureel programma's gericht op inclusie en representatie (van kunstenaars via tentoonstellingen). Ook bij aankopen hebben we oog voor diversiteit en representatie. Om onze eigen organisatiecultuur inclusiever te maken, organiseerden we een brede training als introductie op de thema's diversiteit en inclusie.

bijlagen

bijlage I bruiklenen

uitgaand kortdurend

Diverse verpakkingen

Aan Gemeentearchief Zaanstad ten behoeve van de tentoonstelling Zilveren Meesterwerken. [ZOV-05966](#), [ZM-14560](#).

Korset

Aan Oudheidkamer Texel ten behoeve van de tentoonstelling Tot in de puntjes verzorgd. [ZOV-02496](#).

Linnen korset

Aan Tropenmuseum ten behoeve van de tentoonstelling Plastic Crush. [ZOV-06165](#).

Tegel

Aan Gemeentearchief Zaanstad ten behoeve van de tentoonstelling Er is een stad waar vrouwen willen wonen. [ZM-15384](#).

bijlage II aankoop

Het Zaans Museum heeft in 2022 geen aankopen gedaan.

bijlage III schenkingen

Achttiende-eeuws kostuum met accessoires

Schenking door de erven E. Goedkoop van Wesseem, [ZM-18912](#) tot en met [ZM-18968](#).

Behangselschilderij

Schenking door familie Heijn-Lukken, [ZM-18885](#).

Blik De Jonge's Cacao

Schenking van de heer J. Keijzer, [ZM-18906](#).

Boek Watersnoodramp 1916

Schenking van de heer H. Kramer, [ZM-18905](#).

Boekje met tekeningen Walvisvaart

Schenking van mevrouw C. Verblauw, [ZM-19401](#).

Bord 'De eerste raderboot'

Schenking van mevrouw J. van Ammers - Douwes, [ZM-18907](#).

Bord met afbeelding van een eland

Schenking uit particuliere collectie, gemaakt door Klaas de Boer, [ZM-18884](#).

Brief van de Artillerie Inrichtingen

Schenking door de nazaten van de heer C. Kwak, [ZM-18974](#).

Correspondentie Verkade - Hermanides

Schenking van mevrouw C. Hermanides.

Diverse werken Cornelis Koning

Schenking van de heer T. van der Steen, 33 schilderijen, 10 ingelijste tekeningen, 49 werken op papier.

Doopjurk

Schenking van mevrouw I. Kroon, [ZM-19404](#).

Enquête-uitkomsten betreffende Verkade verzamelalbums

Schenking van de heer A. Bloem, [ZM-18989](#) en [ZM-18991](#).

Fiets van Andre van Noord

Schenking van mevrouw Voskamp-Van Noord, [ZM-18298](#).

Herdenkingstegel Gerkens Cacao

Schenking door de nazaten van de heer M. de Vries, [ZM-19452](#).

Interieur drukkerij Heijnis & Schipper

Schenking door Heijnis & Schipper Drukkerij, familie Lensink, gemaakt door Gerrit Woudt, [ZM-18973](#).

Jubileumbord Zeilvereniging 1882-1982

Schenking van de heer M. Rep, [ZM-18883](#).

Meubilair directiekamer Bruynzeel

Schenking uit particuliere collectie.

Portret ir. J.C. Kaars Sijpesteijn & zilveren beker Breggie Pieters

Schenking door Stichting familie Kaars Sijpesteijn, [ZM-19403](#), [ZM-19470](#).

Portret Machteltje Honig

Schenking van mevrouw M. Wigersma, [ZM-19402](#).

Stuudiemodel 'De werkende Zaankanter'

Schenking uit particuliere collectie, gemaakt door Slavomir Miletic, [ZM-18975](#).

Kinderkleding

Schenking door Historisch Genootschap Wormer.

bijlage IV beeldaanvragen

Onderstaande instellingen en personen vroegen in 2022 afbeeldingen uit de collectie aan. Van elke uitgave ontvangt het Zaans Museum een presenteerexemplaar.

Bekking & Blitz

Publicatie in Art Diary 2023. [ZOV-08037](#), Tine Honig, Stilleven met kruik, schaal en brood, 1907-1957; [ZM-17308](#), Meta Franco-Cohen Gosschalk, Zaans meisje, 1877-1913.

Gemeentearchief Zaanstad

Lezing voor de Maand van de Geschiedenis. [ZOV-01248](#), Stiers Wreedheid, toegeschreven aan Willem Heijndricksz. Tetroe, na 1647; [ZOV-01250](#), Opgebaard dood kindje, op de achtergrond het tafereel van 'Stiers Wreedheid', J. Allert, 18e eeuw; [ZOV-01834.01](#), Delftsblauw sierbord met voorstelling uit 'Stiers Wreedheid', 18e eeuw; [ZOV-01897.03](#), Kop van een chinees theeserviesje met afbeelding Stiers Wreedheid, 18e eeuw; [ZOV-01978](#), Beker vervaardigd uit de hoorn van de stier uit 'Stiers Wreedheid', na 1647; [ZOV-03256](#), Rechthoekig lepeldoosje, intarsia van mahoniehout met afbeelding Stiers Wreedheid; [ZOV-08003](#), Schuilende koeien in de Oostzijderkerk te Zaandam, De watersnood van 1825, Pieter Gerardus van Os, ca. 1825-1830.

Ten behoeve van vitrinepaneel over Zaanse papiernijverheid. [ZOV-01545](#), Model van een maalbak of Hollander, Daas, 1750-1824; [ZM-12284](#), Papierfabriek 'De Eendracht' in vogelvluchtperspectief, Ernst Hesmert, 1912.

Hortus Botanicus Leiden

Publicatie Stoeplantjesalbum. Verzamelalbum met 52 zelfklevende botanische afbeeldingen. Diverse aquarellen uit de Verkade-verzamelalbums.

De Kift

Ten behoeve van filmproject Van Knollendam tot Klauwershoek. [ZOV-05244](#), Zicht op de Hogedam te Zaandam met Klauwershoek en wachtkamer Alkmaarpakket, Pierre Jean Fardon, 1880.

KISS Bakery

Ten behoeve van wanddecoratie. [V-11736](#), Biscuitfabriek pakkerij, L. van Leer en Co, 1926.

Koninklijk Nederlands Genootschap voor Munt- en Penningkunde

Publicatie W. Nijlunsing, Het huisgeld en de penningen van de Maatschappij van Weldadigheid en de Rijksgestichten 1821-1871. [ZOV-05386](#), Portret van Pieter Smidt van Gelder, Jan Cornelis van Rossum, 1842.

Marianne Laurijssens

Masterscriptie kunstgeschiedenis. [ZOV-01285](#), Portret van een jongen met paard, maker onbekend, 1624.

Museum Huis Doorn

Ten behoeve van de tentoonstelling Leven in een stroomversnelling! Nederland in de jaren na de Eerste Wereldoorlog. Diverse foto's van de werkzaamheden in de Verkadefabriek.

Noordhollands Dagblad

Ten behoeve van krantenartikel. [ZOV-08003](#), Schuilende koeien in de Oostzijderkerk te Zaandam, De watersnood van 1825, Pieter Gerardus van Os, 1825-1830.

Oneindig Noord-Holland

Artikel over de Verkade Experience. [V-08293](#), Controle bij Biscuitoven, P.P. de Jong, 1941; [V-08536](#), Fabriek met hek eromheen; [V-08599](#), Chocoladefabriek, pakkerij suikerwerk, L. van Leer en Co, 1926; [V-10097](#), Beschuitfabriek, rollenverzending, Cas Oorthuys, 1950; [V-11943](#), Glaceerafdeling Café Noir, Herman Hackmann, 1955; [V-12169](#), Beschuitpakkerij, oude fabriek, L. van Leer en Co, 1926; [V-12304](#), Fabriek 's-Hertogenbosch, plakkerij, Het Zuiden, 1954.

Stichting Historisch Wormer

Ten behoeve van onderzoek. [ZOV-04008](#), Dubbelportret van Cornelis Gerritsz. de Lange en Floris Cornelisz. de Lange, vermoedelijk door Lucas van de Kaey, ca. 1650-1655.

Uitgeverij Louise

Publicatie Pieter Breuker, Op naar Terschelling!. [ZOV-08003](#), Schuilende koeien in de Oostzijderkerk te Zaandam, De watersnood van 1825, Pieter Gerardus van Os, 1825-1830.

Uitgeverij Omniboek

Publicatie Rob Hartmans, De tsaar in Zaandam. [ZOV-01317](#), Gezicht op de Zaan met schepen, oliemolens de 'Ooievaar' en de 'Wachter' te Zaandam, Lourens Oomheijn, 1786; [ZOV-03985](#), Glasschilderij Jan Cornelisz. Nomen, 1775-1799.

Vereniging Hendrick de Keyser

Ten behoeve van expositie in de Harsta State. [V-04611](#), Harsta-state, aquarel uit het Verkade verzamelalbum Friesland, Edzard Koning, 1918.

Vereniging Vrienden Nieuwe Kunst

Artikel in nieuwsblad Rond 1900. [V-04451](#), Het slot Nijenbeek (Verkade album De IJsel), Edzard Koning, 1916.

Voerman Stadsmuseum Hattem

Ten behoeve van ontwerp voor een chocoladewikkel. [V-03802](#), Lisch, gele, Ludwig Willem Reijmert Wenckebach, 1912.

Zaans Erfgoed

Artikel in magazine. [ZOV-07024](#), Zilveren model naar het havenmeesterskantoor te Zaandam, S.I. Vet & Zoon, 1921.

Artikel in magazine. [ZOV-08012](#), Portret van Tobias Seydehagen, 18e eeuw.

colofon

ontwerp & opmaak

studioVerhees

beeld

Zaans Museum,
Mike Bink,
Bart Homburg,
Pascal Fielmich

Zaans Museum

Schansend 7
1509 AW Zaandam
tel. 075-6810000
www.zaansmuseum.nl

© Zaans Museum juni 2023

Zaans Museum
Zaans Museum

Czaar Peterhuisje
Czaar Peterhuisje

Hembrug Museum
Hembrug Museum